

Ifjúság **2000**

GYORSJELENTÉS

A kutatás támogatói:

Ifjúsági és Sportminisztérium, Miniszterelnöki Hivatal,
Oktatási Minisztérium, Gazdasági Minisztérium, Külügyminisztérium,
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma,
Szociális és Családügyi Minisztérium.

A gyorsjelentés elkészítésében közreműködtek:

Bauer Béla
Fábri István
Gaszó Tibor
Gábor Kálmán
Laki László
Nemeskéri István
Rosta Gergely
Szabó Andrea
Tibori Tímea

© Bauer Béla, Fábri István, Gaszó Tibor, Gábor Kálmán, Laki László,
Nemeskéri István, Rosta Gergely, Szabó Andrea, Tibori Tímea, 2001

© Laki László, Szabó Andrea, Bauer Béla editors, 2001

© Nemzeti Ifjúságkutató Intézet publisher, 2001

Nemzeti Ifjúságkutató Intézet
Felelős kiadó az intézet igazgatója

Készült a Főnix nyomdában
Felelős vezető Soskóné Müller Judith

ISBN 963 0061 872

Ifjúság 2000© I.

Ifjúság 2000

GYORSJELENTÉS

Szerkesztette

Laki László, Szabó Andrea, Bauer Béla

Nemzeti
Ifjúságkutató
Intézet

Nemzeti Ifjúságkutató Intézet
Budapest, 2001

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	7
A kérdőív kialakításának alapvető szempontjai:	8
A kérdőív témái, blokkjai:	9
Az Ifjúság 2000© projekt vezető kutatói:	9
A kutatás ütemezése	9
MÓDSZERTANI KERETEK	11
OKTATÁSI HELYZET	15
A 15–29 éves fiatalok jelenlegi iskolai szintje	15
A származási és területi különbségek	17
MEGÉLHETÉSI VISZONYOK	19
Gazdasági aktivitás	19
Munkanélküliség	22
Lakhatás, lakáskörülmények	23
Erőforrások	25
Anyagi helyzet	27
AZ ÉLETMÓD NÉHÁNY JELLEMZŐJE	29
Kulturális fogyasztás	29
Informatikai eszközök fogyasztása	32
Sportolási szokások	34
Dohányzás	37
Alkoholfogyasztás	38
Drogok	39
CSALÁDI ÉLETCIKLUS, PÁRKAPCSOLATOK, CSALÁDALAPÍTÁS, GYERMEKVÁLLALÁS...	41
VALLÁSOSSÁG	45
ÉRTÉKEK, SZEMÉLYES ÉLETERVEK, ...	47
Értékek, értékvilág	47
Személyes tervek, elképzelések	49
Társadalmi közérzet	51
Politikai érdeklődés, politikai aktivitás	53
Politikai szereplők tevékenységének megítélése	54
Szervezeti tagság, szervezettség	55
EURO-ATLANTI CSATLAKOZÁS	59
Az európai uniós csatlakozás elfogadottsága	59
NATO-csatlakozás	61
ÖSSZEFOGLALÁS HELYETT	65

Ábrák, táblázatok jegyzéke

1. ábra. A 15–29 éves korosztály iskolázottsága A teljes mintára vetített százalékos megoszlás	15
2. ábra. A jelenleg oktatási rendszerben tanulók százalékos megoszlása	16
3. ábra. Beszél-e valamilyen idegen nyelven Gazdasági aktivitás alapján számolt százalékos megoszlás	18
4. ábra. Az állásban lévő fiatalok megoszlása a munka jellege szerint:.....	20
szellemi, fizikai, egyéni vállalkozásban dolgozó Az egyes településtípusokon élők százalékos megoszlása	20
5. ábra. A legfeljebb 40 ezer forint nettó bérrel rendelkezők regionális megoszlása Az állásban lévők százalékában	21
6. ábra. A munkanélküliség jellegzetességei településtípus szerint A már munkát vállalók százalékában	22
7. ábra. Ön hol lakik jelenleg? A teljes mintára vetített százalékos megoszlás	24
8. ábra. Van-e az Ön, illetve az Önök tulajdonában termőföld, erdő, rét? A teljes mintára vetített százalékos megoszlás	25
9. ábra. A 15–29 éves korosztály családi vállalkozási háttere A teljes mintára vetített százalékos megoszlás	26
10. ábra. Összességében hogy érzi, Önök ...? A teljes mintára vetített százalékos megoszlás	27
11. ábra. Volt-e Ön üdülni 2000 folyamán? Százalékos megoszlás a Budapesten és a községekben élőkre vetítve	28
12. ábra. A kulturális intézmények látogatottsága a fiatalok körében A kérdésre válaszolók százalékában	29
13. ábra. A leggyakrabban – egy hónapon belül –látogatott kulturális intézmények Korcsoportokra vonatkoztatott százalékos megoszlás	30
14. ábra. Mostanában olvasott-e valamilyen könyvet? A kérdésre válaszolók százalékában	31
15. ábra. Mostanában olvasott-e valamilyen könyvet? Korcsoportokra vetített százalékos megoszlás	32
16. ábra. Otthoni számítógéppel való ellátottság a középszintű oktatási rendszerben jelenleg tanulók körében. Az adott iskolatípusba járók között, százalékban	33
17. ábra. Otthoni számítógéppel való ellátottság a felsőszintű oktatási rendszerben jelenleg tanulók körében.	33
18. ábra. Kötelező testnevelési órákon kívül végez-e rendszeres testmozgást, ...	35
sportol-e? Nemek szerinti százalékos megoszlás	35
19. ábra. A leggyakrabban üzött sportágak A rendszeresen sportolók százalékában	36
20. ábra. Milyen gyakran néz a tévében sportközvetítéseket? A teljes mintára vetített százalékos megoszlás	36
21. ábra. Szokott-e dohányozni? A kérdésre válaszolók százalékában	37
22. ábra. Szokott-e alkoholt fogyasztani? A kérdésre válaszolók százalékában	38
23. ábra. Kipróbált-e Ön már valamilyen drogot? A kérdésre válaszolók százalékában	40
24. ábra. Az alkohol, a cigaretta és a drogok fogyasztása korcsoportonként A kérdésre válaszolók százalékában	40
25. ábra. Férfiak családi állapota korcsoport szerint A férfi sokaságra vetített százalékos eredmények	41
26. ábra. Nők családi állapota korcsoport szerint A teljes női mintára vetített százalékos eredmények	42
27. ábra. A 15–29 éves korosztály valláshoz való viszonya. A teljes mintára vetített százalékos megoszlás	45
28. ábra. Milyen gyakran jár vallási szertartásra? A kérdésre válaszolók százalékában	46
29. ábra. Megfelel-e az Ön eszményének szülei élete? Korcsoportonkénti százalékos eredmények	47
30. ábra. Mennyire fontos az Ön számára...? 0–10-ig terjedő skála értékei	48
31. ábra. Milyen személyes élettervei vannak a következő öt esztendőre? Két válasz összevont százalékos eredménye	49
32. ábra. Mindent számításba véve, véleménye szerint a rendszerváltás óta hogyan alakult...? A kérdésre válaszolók százalékában	51
33. ábra. Ha jövőre gondol, mit tart valószínűnek: a következő években hogyan alakul...? A kérdésre válaszolók százalékában	52
34. ábra. Különböző iskolai végzettséggel rendelkező fiatalok érdeklődése a politika iránt 1–5-ig terjedő skála átlagai	53
35. ábra. Tagja-e Ön valamilyen ifjúsági szervezetnek? Az összes lehetséges ifjúsági szervezeti tagság alapján számított	55
36. ábra. Az elmúlt egy évben részt vett-e Ön valamilyen ifjúsági szervezet által szervezett rendezvényen? A teljes mintára vetített százalékos megoszlás	56
37. ábra. Egyetért-e azzal, hogy Magyarország csatlakozzon az Európai Unióhoz? A kérdésre válaszolók százalékában	59
39. ábra. Hogyan hat az EU-tagság a kérdezett személyes helyzetének és a magyar gazdaság helyzetének alakulására? A kérdésre válaszolók százalékában	61
40. ábra. Hogyan változott Magyarország biztonsága a csatlakozás óta? A teljes mintára vetített százalékos megoszlás	62
41. ábra. Most hogyan döntene a NATO-csatlakozásról? A teljes mintára vetített százalékos megoszlás	63
42. ábra. Mit tart az ifjúság legégetőbb problémájának? Két válasz összevont százalékos eredménye	65
1. táblázat. A súlyozott minta nemek szerinti megoszlása*	14
2. táblázat. A súlyozott minta korcsoportok szerinti megoszlása	14
3. táblázat. A fiatalok iskolázottsága gazdasági aktivitásuk szerint	16
százalékos megoszlás	16
4. táblázat Általános vagy középiskolás korában járt-e különórakra? Teljes mintára vetített százalékos megoszlás	18
5. táblázat Családi életciklus korcsoportonként	42
A teljes mintára vetített százalékos megoszlás	42

BEVEZETÉS

Magyarországon az elmúlt tíz esztendőben olyan meghatározó társadalmi és gazdasági változások zajlottak le, amelyek jelentősen érintették a gyermek és ifjúsági korosztályt. A fiatalok társadalmi helyzete és különleges problémái az ezredfordulóra központi kérdéssé váltak nem csupán az európai közgondolkodásban, hanem Magyarországon is.

Az alapvető kérdések a gazdasági növekedés, az osztályszerkezet átalakulása, (középosztályosodás); valamint azok a változások, amelyek ezzel összefüggésben a társadalmi értékek körében és a normarendszerben bekövetkeztek, a fiatalok és felnőttek viszonyának minden korban új formában felvetődő problémái, a fiatalok iskolai, munkafoglalkozási életútja, mobilitási lehetőségei; a szabadidő- és sporttevékenységekhez kapcsolódó szokások és igények módosulása. E változások következtében radikálisan átalakult a fiatalok polgári-társadalmi státusza, a politikához való viszonya is. Átrendeződött azoknak a szervezeteknek a köre is, amelyek a gyermek és ifjúsági korosztályt befogadják, megváltozott továbbá e szerveződések társadalmi beágyazódottsága (nyitottság, információ-áramlás).

Magyarországon a társadalomtudományok a hetvenes években, a kádári konszolidáció meghatározó évtizedében, érzékenynek bizonyultak az ifjúsági korosztály változásainak vizsgálatára. A gazdasági növekedés, a modernizáció, a polgárosodás, a középosztályosodás folyamata, a társadalmi hátrányok, szegénység, az életmódváltozások, az értékiszocializáció kérdései összefüggéseinek feltárására egy szociológiai vizsgálatra is sor került a hetvenes évek elején. E kutatások azonban nem juthattak el a szélesebb nyilvánosság elé, mivel a politika, szemben a társadalomtudományokkal, érzéketlennek bizonyult e problémák iránt. Jelzi ezt az is, hogy az ebben az időben lefolytatott kutatások eredményei ma is részben hozzáférhetetlenek. A hetvenes és a nyolcvanas években folyamatos volt a fiatalok helyzetére és problémáira vonatkozó statisztikai adatgyűjtés és adatelemzés, folytak szocializációs vizsgálatok, de nem végeztek szociológiai jellegű átfogó ifjúsági kutatást.

A nyolcvanas években, de különösen a kilencvenes évek elején kísérlet történt a hetvenes években megszakadt megközelítések újragondolására. A kilencvenes évek ifjúságkutatásai rendkívül gyorsan - és igen sokszínűen - reagáltak a társadalmi átalakulással összefüggésben az ifjúsági korszakváltásra, elemezve annak előnyeit, illetve veszélyeit.

Úgy gondoljuk, hogy az elmondottak önmagukban is indokolják egy olyan kutatás lebonyolítását, amely megkísérli feltérképezni az ifjúság helyzetében bekövetkezett változásokat és folyamatokat. A kutatás adatai nemcsak országosan, hanem, régiókra és megyékre is reprezentatív információkat nyújtanak, így a későbbi regionális szintű vizsgálatok számára kiindulópontul szolgálhatnak.

A 2000. év legfontosabb kutatási feladata az Ifjúság 2000© elnevezésű nagymintás vizsgálat lebonyolítása volt, mely kutatás széles kormányzati összefogással jött létre.

A nagymintás ifjúságkutatási vizsgálat kellő alapinformációt jelenthet ahhoz, hogy – követve az Európai Unió számos országának példáját – hazánkban is meginduljon egy átfogó, a kormányzat által is támogatott rendszeres ifjúságkutatás. A folyamatos ifjúságkutatás nem képzelhető el az ezt átfogó, koordináló, hosszú távra kidolgozott kutatási programmal rendelkező háttérintézmény nélkül.

A kutatás lebonyolításában a Nemzeti Ifjúságkutató Intézet mellett több ifjúságkutatással, illetve határos területekkel foglalkozó műhely, illetve szakember vesz részt (Központi Statisztikai Hivatal, MTA Szociológiai Intézet, MTA Politikai Tudományok Intézete, Oktatáskutató Intézet, Századvég – Politikai Iskola Alapítvány).

A kutatás alapvető céljai közt szerepel az az elgondolás, hogy a vizsgálat adatai bárki számára használhatók legyenek, így az adatok az első feldolgozást követően nyilvánossá válnak.

A gyorsjelentés azt a célt szolgálja, hogy a tanulmányok elkészülte előtt betekintést adjunk a vizsgálat alapadataiba. A műfaj sajátossága ennek megfelelően az alapadatok tárgyszerű bemutatása, vagyis azok értelmezésére – itt és most – nem vállalkozunk.

A kérdőív kialakításának alapvető szempontjai:

1. Statisztikai összehasonlíthatóság

- a családi háttér;
- a szocio-demográfiai adatok;
- az iskolai, foglalkozási, családalapítási életút tekintetében.

2. Történeti összehasonlíthatóság

- az értékrendszer, életmód tekintetében.

3. Nemzetközi összehasonlíthatóság

- az iskolából a munkába való átmenet;
- a fiatalok élettervezése;
- szabadidő- és sporttevékenység;
- a politikához való viszony;
- az 1990-es évek új problémái (pl.: munkába állás, ifjúsági életszakasz megváltozása, veszélyeztetettség, fiatalok-felnőttek viszonya) tekintetében.

4. Politikai-kormányzati szempontok, szociálpolitikai stratégiák tervezésének szempontjai

- a házasodási, együttélési, gyermekvállalási szokások megváltozása;
- a meghosszabbodott képzési- és szakképzési életút;
- a lakáshelyzet változása;
- a fiatalok polgári státuszának biztosítása, ösztönzése tekintetében.

A kérdőív témái, blokkjai:

- iskolai és foglalkozási életút;
- családi háttér;
- a politikához való viszony, állampolgári ismeretek, demokráciához való viszony;
- közérzet, elégedettség;
- egészség, életmód, szabadidő- és sporttevékenység;
- devianciák és veszélyeztetettség, (alkohol, drog, dohányzás);
- ifjúsági kultúra, társas kapcsolatok;
- élettervezés, jövőkép, érték- és normarendszer, vallásosság.

Az Ifjúság 2000© projekt vezető kutatói:

Laki László szociológus, a kutatás vezetője,
Bauer Béla szociológus,
Fábri István szociológus,
Gábor Kálmán szociológus,
Gaszó Tibor szociológus,
Nemeskéri István matematikus,
Szabó Andrea szociológus.

Közreműködő kutatók:

Bukodi Erzsébet szociológus,
Lőw András szociológus,
Rosta Gergely szociológus,
Tibori Tímea szociológus.

A kutatás ütemezése

Minta kialakítása:	2000. július 20.
Kérdőív elkészítése:	2000. július 30.
Kérdőív kipróbálása:	2000. szeptember 1.
Az adatfelvétel kezdete:	2000. október 1.
Az adatfelvétel befejezése:	2000. november 30.
Adatrögzítés + alapfájl:	2001. január 15.
Előzetes jelentés:	2001. március 12.
Kutatási záróbeszámoló:	2001. november 30.

Az adatfelvételt, az adatok rögzítését a Központi Statisztikai Hivatal munkatársai készítették.

MÓDSZERTANI KERETEK

Az *Ifjúság 2000*© kutatást a 15–29 éves korosztályt reprezentáló, 8000 fős országos minta megkérdezésével bonyolítottuk le. A minta elkészítésénél a Központi Statisztikai Hivatal statisztikái, illetve a Központi Adatfeldolgozó Nyilvántartó és Választási Irodánál rendelkezésre álló adatok felhasználásával törekedtünk a reprezentativitás biztosítására. *A mintának területileg, nemek és korcsoportok szerint kellett tükröznie a vizsgált népességet.*

Magyarországon 150 statisztikai kistérség található. Ebből az egyik Budapest, amelynek minden egyes kerületét mintavételi alapegységnek tekintettük. A többi 149 kistérség különálló mintavételi egységet képezett. Azaz összesen $149+23=172$ mintavételi alapegységgel dolgoztunk.

A követendő eloszláshoz a következő forrásokat használtuk fel:
KSH adatok 149 kistérségről és Budapest 23 kerületéről.

1. *településtípus (megyeszékhely, illetve megyei jogú város; egyéb város; község) és életkor (1971-ben, 1972-ben, ..., 1985-ben születettek) szerint, valamint*
2. *nem (nők, férfiak) és életkor (1971-ben, 1972-ben, ..., 1985-ben születettek) együttes eloszlásai.*

A fenti eloszlásokból elkészítettük a településtípus-életkor-nem együttes eloszlást úgy, hogy a KSH településtípus- és életkor-eloszlását nők és férfiak rétegére bontottuk, az adott kistérségben levő nemek közötti arány szerint. Ennek alapján készítettük el a vizsgálat alapmintáját a következőképpen:

- minden alapegységet 47 fő képvisel az alapmintában;
- ők a 47 fő melletti kerekítés szerint legjobban követik a településtípus -életkor-nem együttes eloszlást;
- így kialakultak olyan kistérségek, ahol egy településtípust 10 főnél kevesebben képviseltek – bár a kistérségben megtalálható a településtípus –, ekkor a legnépesebb típusból egészítettük ki 10 főre az adott településtípust.

A kis létszámú településtípusok támogatása természetesen tovább rontotta a 47 főre kerekített eloszlás hasonlóságát az eredetihez, ezért készült a 771 fős kiegészítő minta. A kiegészítő minta célja, hogy az egy-egy megyéhez tartozó kistérségek közös eloszlását, vagyis a megyei településtípus-életkor-nem együttes eloszlásokat a megyénként összegzett minták a lehető legjobban követhessék. Ez főként az alap-

minta kialakítása során alkalmazott 10 fős küszöb miatt csorbát szenvedett településtípusok kiegészítését jelentette.

Az alapminta és a kiegészítő minta összegeként állt elő az országosan 7240 fős, Budapesten 1085 fős, összesen 8325 fős minta; amely tartalmazta, hogy melyik kistérség (illetve kerület) milyen típusú településén, milyen életkorú és nemű fiatal közül hány főt kell megkérdezni.

A mintában szereplő településeket a következő szempontok szerint választottuk ki:

- a KSH kérdező-biztosai csak adott településeken tudnak kérdezni;
- az erről kapott felsorolásból 397 települést választottunk ki úgy,
- hogy egy településen se kelljen 6 főnél kevesebbet megkérdezni;
- és ha lehet – azaz az adott kistérség adott településtípusából több település is szerepel a KSH-felsorolásban –, akkor ne kelljen 12 főnél többet kérdezni;
- ezen korlátok mellett a kiválasztás véletlenszerűen történt.

Így alakult ki egy olyan a táblázat, amelynek soraiban egy-egy mintába került település szerepel, felsorolva, hogy onnan hány 1971-ben született férfit, 1971-ben született nőt, 1972-ben született férfit, ..., 1985-ben született nőt kell megkérdezni.

Egy ilyen típusú vizsgálatnál természetesen számítani kell arra, hogy egy-egy, a címlistában szereplő személlyel a kérdőívet nem sikerül kitölteni, mert

- hibás a cím;
- lebontották a házat;
- a megadott személy időközben elköltözött;
- a kérdezés ideje alatt egyszer sem tartózkodott otthon;
- a kérdezett részben vagy teljes egészében megtagadta a választ;
- stb.

Az ilyen esetekre felkészülve a kérdezőbiztosoknak az eredeti címek mellé – szigorú szabályok szerint használandó – pótcímlistát biztosítottunk.

- Budapesten az eredeti mellett 2–2 pótcím szerepelt;
- a többi településen minden címhez egy pótcím tartozott.

Az adatfelvétel során végeredményeként kapott minta a mintavétel szabályaiból eredően tartalmaz szisztematikus torzulásokat az eredeti eloszláshoz képest, és esetlegesen tartalmazhat az adatfelvétel hibájából származó (pl. sem a főcím, sem a pótcím nem volt elérhető) véletlen torzulásokat. Ezeket az eltéréseket a statisztikai adatfelvételeknél szokásosan alkalmazott súlyozással korrigáltuk.

A súlyozás a Központi Adatfeldolgozó Nyilvántartó és Választási Iroda adatainak 2000. január 1-jei állapotot tükröző, megyei szintű, településtípus, nem és életkor szerinti arányait állítja helyre. Két különböző súlyt hoztunk létre, amelyek arányaiban egymással azonosak, csupán a statisztikai számításoknál jelent hol az egyik, hol a másik könnyebbséget a kutató számára. Az első súly az eredetileg megkérdezni tervezett 8000 fős mintán belüli valós arányokat állítja elő, a másik pedig a minta által képviselt 2 millió 272 ezer fős alapsokaságot képezi le. A KHS az adatfelvétel során 7996 személlyel készített sikeres interjút.

A minta súlyozását több lépcsőben végeztük el. Első lépésként a 7996 válaszadót kellett besorolni, aszerint, hogy melyik megyében milyen típusú településen élnek, hány

évesek és milyen neműek. Ez a $19*3*15*2$ -es méretű táblázat tartalmazta a kiválasztott demográfiai adatok mintabeli eloszlását. A táblázatban Budapest, mint Pest megye megyeszékhelye szerepelt.

Ugyanezt a besorolást kellett elvégezni a Központi Adatfeldolgozó Nyilvántartó és Választási Iroda adatain is. Ennek a műveletnek az eredménye maga az elérendő eloszlás.

A mintabeli eloszlásban volt néhány üres cella, mert például azokban a megyékben, ahol hat kistérség van $6*47 = 282$ fiatalat kérdeztek meg, és őket $3*15*2 = 90$ kategóriába sorolva könnyen kaphatunk üres cellát.

Egy ilyen hiányos eloszlásból nem lehet a cellánkénti arányokat felhasználva visszaadni a teljes sokaság eloszlását, mivel az üres cellák súlyozhatatlanok, ezért – bár a mintavételi alapegységek a kistérségek voltak – a minta reprezentativitását nem kistérségi, hanem megyei szinten lehetett biztosítani. Tekintettel arra, hogy ekkora elemszám esetén az elemzéseket is csak regionális, illetve megyei szinten terveztük elvégezni, ez a megoldás megfelel elvárásainknak. Az üres cellák szórt elhelyezkedése lehetővé teszi, hogy megyén belül mind a településtípus szerinti három kategória, mind a kor szerinti tizenöt kategória, valamint a nem szerinti két kategória aránya a minta súlyozása után a kívánt legyen. Ehhez a táblázat minden egyes celláját a hozzá tartozó egy-egy szempont szerinti marginális eloszlások hányadosával kell megszorozni; mindaddig, amíg a kívánt arányok elő nem állnak. Az így előálló súlyokkal korrigált megfigyelt értékek megegyeznek a megyéken belüli tényleges értékekkel.

Ezek után már csak azt a torzító hatást kell kiküszöbölni, amely a megyék ifjúságának népessége és a megyékben található kistérségek számossága közötti eltéréstől adódik. Ez az eltérés a félkész táblázaton belül tapasztalható megyei arányok és a tényleges arányok hányadosával korrigálható. Hasonló jelenséggel találkozhatunk Budapesten belül is, mivel – tekintet nélkül az eltérő kerületi népességre – minden kerületben 47–47 fiatalat kérdeztünk meg.

E végső korrekció után olyan súlyokat kaptunk, amelyekre az alábbi állítások igazak:

- két kérdezett személynek azonos a súlya, ha mindketten ugyanabban a megyében, ugyanolyan típusú településen élnek, és életkoruk, nemük is azonos;
- Budapesten településtípus helyett kerület értendő;
- ha két kérdezett legalább egy szempontból eltér egymástól, más súlya van.
- A súlyozott mintára az alábbiak igazak:
- a megye-településtípus, megye-életkor, megye-nem együttes eloszlások megegyeznek a ténylegessel,
- a minta összelemszáma 8000.

Az így előállított súlyozott minta megfelel a vizsgálat reprezentativitással szemben támasztott követelményeinek. A nem mintavételi szempontként szereplő, de ismert eloszlású változók ellenőrzése is alátámasztja a mintavétel, az adatfelvétel és a

súlyozás helyességét; ezért statisztikailag elfogadhatjuk, hogy az összes többi kérdésre adott válaszok is tükrözik azt a képet, amelyet a teljes korosztály megkérdezésével kaptunk volna.

1. táblázat. A súlyozott minta nemek szerinti megoszlása*

	Férfi		Nő		Mindösszesen	
	elemszám	százalék	elemszám	százalék	elemszám	százalék
Megoszlás	4074	51	3927	49	8000	100

*A gyorsjelentésben közlésre kerülő minden egyes ábra és tábla kerekített százalékos adatokat tartalmaz!

2. táblázat. A súlyozott minta korcsoportok szerinti megoszlása

	18-19 évesek		20-24 évesek		25-29 évesek		Mindösszesen	
	elemszám	százalék	elemszám	százalék	elemszám	százalék	elemszám	százalék
Megoszlás	2274	28	2869	36	2857	36	8000	1000

OKTATÁSI HELYZET

Az *Ifjúság 2000*© vizsgálat eredményei alapján a 15–29 éves fiatalokat az iskolai szint alapján csoportokra bontottuk. Négy szintet különítettünk el: általános iskolai, középfokú, felsőfokú és Ph.D szintek, amelyeket tovább bontottunk iskolatípusonként. A bontás alapját az képezte, hogy a kérdezett még jelenleg is tanul, befejezte, illetve nem fejezte be az adott iskolatípust. A teljes sokaság bontásaként – minden lehetséges kombinációt figyelembe véve – huszonnégy csoport hozható létre.¹

1. ábra. A 15–29 éves korosztály iskolázottsága
A teljes mintára vetített százalékos megoszlás

A 15–29 ÉVES FIATALOK JELENLEGI ISKOLAI SZINTJE

A 15–29 éves, valamilyen végzettséggel rendelkező fiatalokat gazdasági aktivitásuk szerint három csoportba sorolhatjuk: gazdaságilag aktívak, gazdaságilag inaktívak és munkanélküliek. * Az egyes típusokon belül a vizsgált fiatalok iskolai végzettsége rendkívül differenciált, amely önmagában is magyarázó erővel bír a jelenlegi munkaerő-piaci státust illetően.

---

¹ Az egyes kategóriákon belüli alacsony elemszám miatt jelen tanulmányban a fő bontást ábrázoljuk.

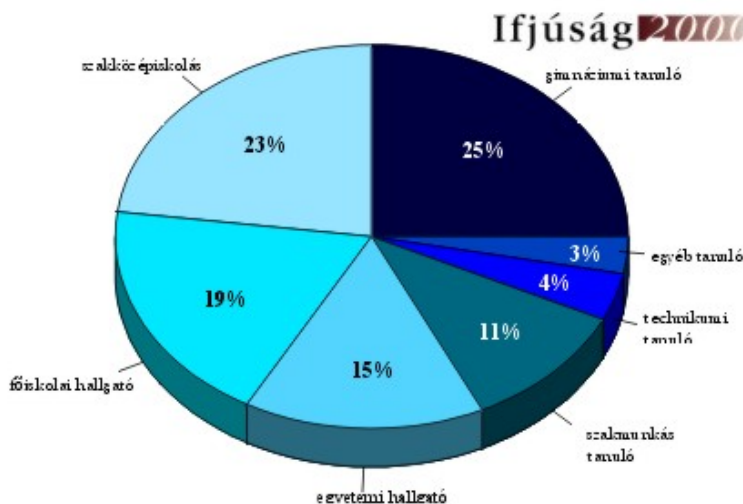
* aktív = álásban van, inaktív = munkaképes, de nem dolgozik. PI.GYES, GYED, leszázalékolt nyugdíjas, katona stb.

3. táblázat. A fiatalok iskolázottsága gazdasági aktivitásuk szerint százalékos megoszlás

	Gazdaságilag aktív	Gazdaságilag inaktív	Munkanélküli
Általános iskolát befejezte	10	25	26
Szaktanulmányokat befejezte	39	30	38
Szakközépiskolát befejezte	18	15	13
Gimnáziumot befejezte	10	9	8
Technikumot befejezte	6	2	2
Főiskolát befejezte	8	5	2
Egyetemet befejezte	3	1	1
Valamelyik oktatási szintet nem fejezte be	6	13	10

A jelenleg tanulók körén belül legtöbben szakközépiskolában vagy gimnáziumban tanulnak (az összes tanuló közel fele). A felsőoktatási intézményekbe járók aránya jóval magasabb, mint a hasonló végzettséggel már rendelkezőké: az oktatási rendszerben tanulók egyharmada ebbe a kategóriába sorolható. Figyelemre méltó, hogy a jelenleg tanuló fiatalok között a szaktanulmányokat befejezők aránya éppen meghaladja a tíz százalékot, míg a valamilyen végzettséggel rendelkezők körében a legtöbben szaktanulmányokkal bizonyítvánnyal rendelkeznek.

2. ábra. A jelenleg oktatási rendszerben tanulók százalékos megoszlása

A lemorzsolódók aránya az egyes iskolatípusokon belül közel hasonló arányú. Legmagasabb az általános iskola és a szaktanulmányos intézetek esetében, míg az összes oktatási szint közül a főiskoláról és egyetemről lemorzsolódók aránya a legkisebb. Az adatok tanúsága szerint, aki elkezdi felsőfokú tanulmányait, az jórészt be is fejezi.

Az adatok előzetes elemzése alapján új ifjúság rajzolódik ki. A kilencvenes években a közoktatás és a felsőoktatás expanziójának, a piacgazdaság kihívásainak következményeként a 15–29 éves fiatalok körében a tanuló fiatalok váltak arányukat

tekintve is az egyik legfontosabb csoporttá. Ez összefügg azzal, hogy az iskolázottsági szint emelkedik, az iskolában eltöltött idő növekszik. Különösen vonatkozik ez a 15–24 éves fiatalokra, akik közül a 15–19 évesekre a középiskolába járás, a 20–24 évesekre pedig a felsőoktatási intézményekben való tanulás, illetve felsőfokú tanulmányaik befejezettsége jellemző, szemben a 25–29 évesekkel, akik körében a szakmunkásképzőt, illetve a középiskola befejezők a domináns csoportok.

A korszakváltást jól mutatja, hogy a 20–24 évesek iskolában eltöltött idejének átlaga 11,8 év: ez alig kéttizeddel kevesebb, mint a 25–29 éves korcsoportban, ahol az átlag 12 év.

A SZÁRMAZÁSI ÉS TERÜLETI KÜLÖNBSÉGEK

Az iskolai korszakba lépés, a közoktatás és a felsőoktatás expanziója a származási és területi (regionális) egyenlőtlenségek körülményei között ment végbe. Az előrelépés az iskolai hierarchián mind a jelenleg tanulók, mind az iskolai éveiket már befejezők körében szoros összefüggést mutat mind az apa, mind az anya iskolázottságával, és markánsá váltak a területi, regionális különbségek is.

E fenti kijelentés azt jelenti, hogy a fiatalok iskolázottsági szintjét alapvetően meghatározza az apa és az anya iskolázottsága. Különösen érvényes ez az állítás a legalacsonyabb és a legmagasabb iskolai szinten. Azoknál a fiataloknál, akik nem fejezték be az általános iskolát, az apák több mint fele sem fejezte be alapfokú tanulmányait, illetve további közel kétötödük nyolc általánost végzett. Az anyák esetében még magasabb – több mint háromötödös, illetve közel egyharmados – a fenti arány.

A másik szélső pólust az egyetemét végzettek jelentik, akiknek kétötöde apai ágon felsőfokú végzettséggel rendelkezik, míg további 4 százalékuknak tudományos fokozata is van. Az egyetemét végzett fiatalok édesanyja 41 százalékban szintén rendelkezik hasonló fokozattal, míg két százalékuk tudományos minősítéssel bír.

Az egyes régiók között lényeges eltéréseket mutathatunk ki. A Budapesten élők az országos átlaghoz képest mintegy fele arányban rendelkeznek szakmunkás-bizonyítvánnyal, illetve az egyetemét végzettek aránya közel kétszerese az országos átlagnak. A kevésbé fejlett régiókban – mint például Észak-Alföld – számottevő ugyan az alacsony iskolai végzettségűek aránya, de az országos átlaghoz képest közel hasonló a magas iskolai képzésben részesülők mértéke is.

A magyar fiatalok közel tíz százalékát az alsó és reménytelenül leszakadt réteg képezi. Ide soroljuk azokat a 15–29 éves korosztályba tartozókat, akik az általános iskola szintjén megrekedtek (közel egytized), illetve akik a különböző iskolai szintekről lemorzsolódtak. Ezen fiatalok körében halmozódnak a származási hátrányok, ami kiegészül a területi hátrányok koncentrálódásával. A reménytelenül leszakadt rétegbe tartozók válnak legnagyobb eséllyel munkanélkülivé.

Az utóbbi időszak a fiatalok számára fokozódó versenyt jelent, amely különösen erőteljesen mutatkozik az idegen nyelv ismerete, tudása tekintetében. Az adatok azt mutatják, hogy az iskolai hierarchia emelkedésével párhuzamosan nő a felvett különórák száma (idegen nyelv különösen!), ahogyan növekszik a nyelvvizsgával rendelkezők aránya is. Az idegen nyelvhez való hozzájutás lehetősége, a nyelvtudás és a különóra járás a fiatalok közötti esélyegyenlőtlenség egyik legfontosabb forrásává válhat.

4. táblázat Általános vagy középiskolás korában járt-e különórákra?

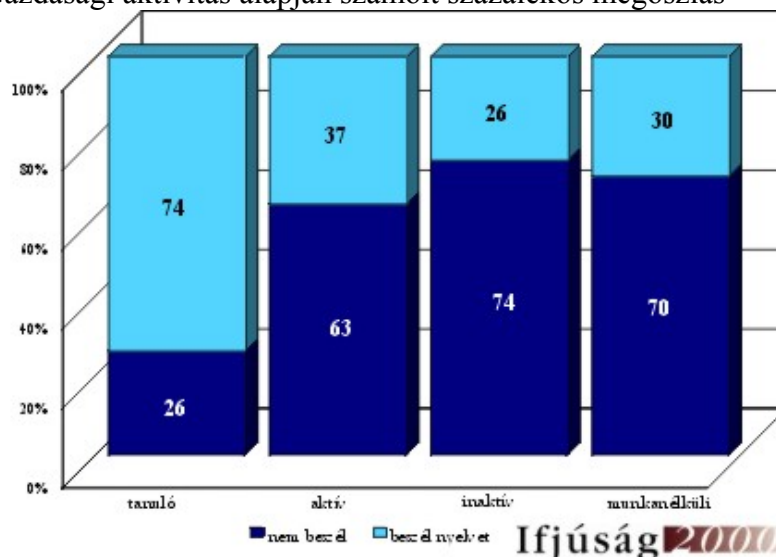
Teljes mintára vetített százalékos megoszlás

	Általános iskola	Középiskola
	járt	járt
Matematika	9	6
Számítástechnika	7	4
Természettudomány	2	2
Ének-zene	9	2
Zeneiskola	6	2
Humán	3	2
Idegen nyelv	13	11
Testnevelés	15	6
Egyéb, pl. felvételi előkészítő	5	5

A nyelvtudás mellett az információhoz való hozzájutás vált meghatározóvá az iskolai ifjúsági korszakban; ezzel együtt járt a fiatalok önálló fogyasztási státuszának kiépülése. Ez Magyarországon a kezdeteknél tart, és itt válnak legmarkánsabbá a származási, területi különbségek. A vizsgálat adatai azt mutatják, hogy az iskolai hierarchia emelkedésével növekszik a fogyasztási eszközökkel való ellátottság, különösen vonatkozik ez a mobiltelefonra, számítógépre, internet használatra.

3. ábra. Beszél-e valamilyen idegen nyelven

Gazdasági aktivitás alapján számolt százalékos megoszlás

MEGÉLHETÉSI VISZONYOK

GAZDASÁGI AKTIVITÁS

Az *Ifjúság 2000*© adatai alapján megállapítható, hogy a 15–29 éves korosztály 45 százaléka mondta magát gazdaságilag aktívnek, 14 százalék tartozik az inaktívok közé, a magukat munkanélkülinek vallók aránya 6 százalék. Az ebbe a korosztályba tartozó fiatalok 34 százaléka állította magáról, hogy még tanul.

Az „állásban lévők” között a férfiak aránya közel 60 százalék, a nők alacsonyabb aránya a „gyesen és gyeden lévők” számával hozható kapcsolatba. Az „alkalmi munkások” és a „jövedelempótlósok” zöme férfi, míg a „munkanélküli járadékosok” között nagyjából egyenlő arányban vannak férfiak és nők.

A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy a gazdaságilag inaktívok 70 százaléka diák, a „gyesen és gyeden lévők” aránya 15 százalékos, a munkanélküliek aránya 12 százalékos. A további 3 százalék a "sorkatonák", a "háztartásbeliek", az "eltartottak", valamint a "leszázálekoltak, szociális segélyezetttek" között oszlik meg.

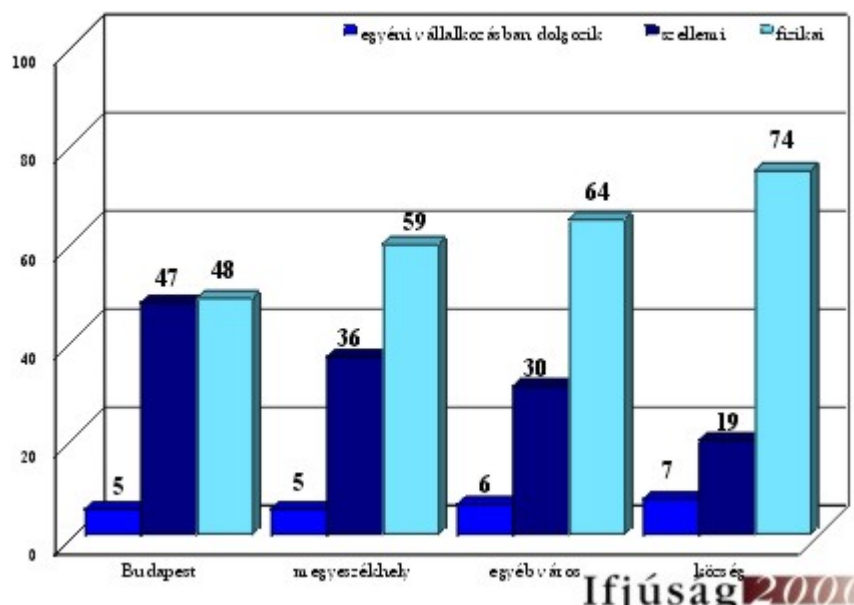
Az inaktívok egy része korábban „dolgozott”; a „gyesen és gyeden lévők” és a „sorkatonák” több mint háromnegyedének, a „leszázálekoltak, szociális segélyezetttek”, a „regisztrálatlan munkanélküliek” és a „háztartásbeliek” felének volt már munkaviszonya. A jelenleg felsőfokú tanulmányokat végzők egyötöde szintén „dolgozott” korábban; ez jelzi, hogy nem mindenkit vettek fel azonnal főiskolára vagy egyetemre.

Az adatokat másként csoportosítva azt látjuk, hogy az *eddig kereső foglalkozással bírók négyötöde jelenleg is aktív részese a munkaerőpiacnak*, az inaktívvá váló egyötöd fele „gyesre vagy gyedre” ment, egynegyede ismét tanulni kezdett, egynegyede pedig a háztartás keretei közé került vissza valamilyen státuszban (háztartásbeli, eltartott, regisztrálatlan munkanélküli vagy leszázálekolt stb.)

Az „állásban lévő” fiataloknak hozzávetőlegesen a kétharmada fizikai, háromtizede szellemi munkakörben dolgozik, öt százalékuk pedig önálló vállalkozó vagy családi vállalkozás keretei között dolgozik. Ezek az arányok településtípusonként jelentősen eltérnek egymástól. Míg ugyanis Budapesten a fizikai és a szellemi munkakörökben foglalkoztatottak aránya nagyjából azonos (47–48 százalék), és köztük egy vékony vállalkozói réteg foglal helyet; addig a községekben élő fiatalok döntő része

– háromnegyede – fizikai munkakörben dolgozik. A szellemiek aránya körükben megközelíti az egyötödöt, míg a vállalkozóké hét százalék körüli.

**4. ábra. Az állásban lévő fiatalok megoszlása a munka jellege szerint:
szellemi, fizikai, egyéni vállalkozásban dolgozó**
Az egyes településtípusokon élők százalékos megoszlása

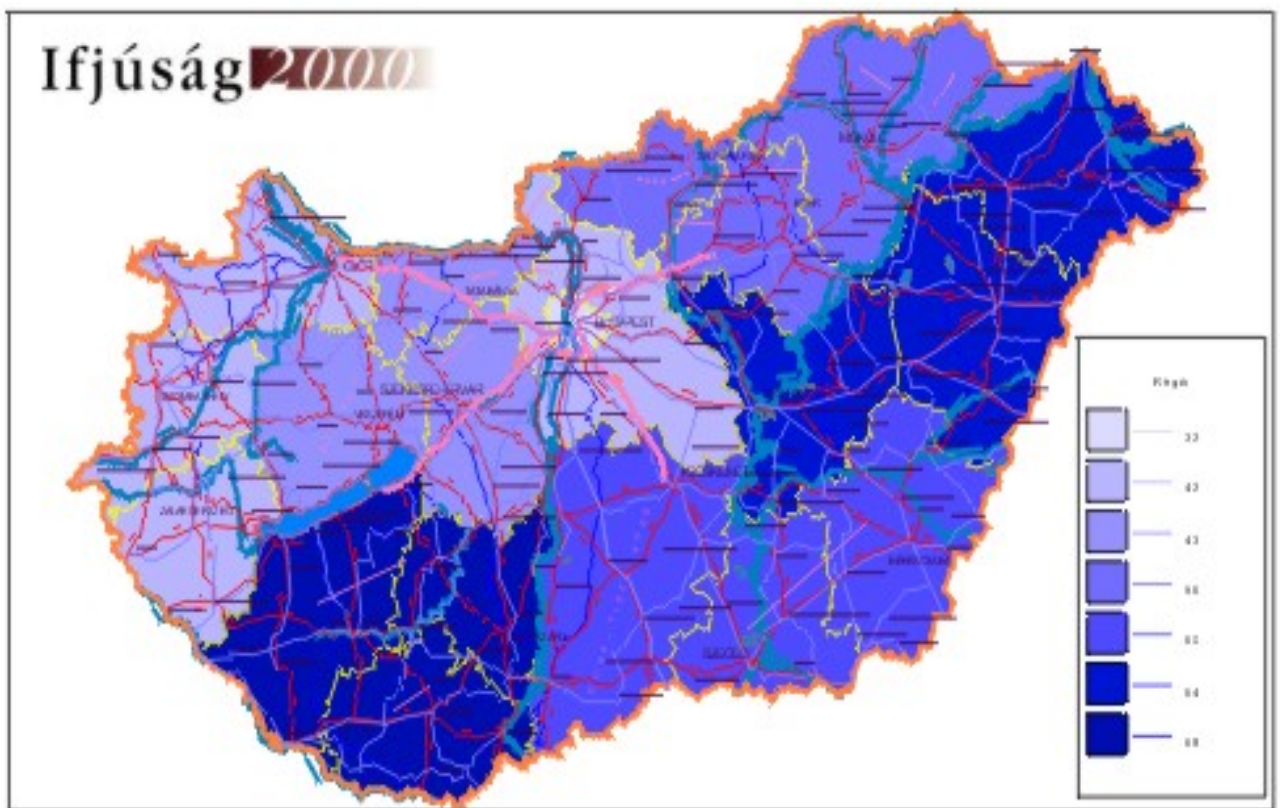
A foglalkozási szerkezet (munkajelleg-csoport) magán viseli a rendszerváltás óta felgyorsult változásokat. A maga több mint kétötödnyi súlyával ma is a szakmunkások aránya a legmagasabb ugyan, ugyanakkor a betanított (13 százalék), de főként a segédmunkások (6 százalék) és a mezőgazdasági fizikaiak (2 százalék) aránya jelentősen visszaesett. Fontos tény, hogy a mezőgazdasági vállalkozók száma elenyésző a fiatalok körében. Hasonlóképpen kevés (1 százalék) a vezetők aránya, míg az értelmiségi munkakörben dolgozóké 10, az egyéb szellemieké pedig 18 százalék.

A jelzett változások következtében – melynek az elhelyezkedési nehézségek és a munkanélküliség is fontos részét képezik – a munkába állás ideje is jelentősen kitolódott a fiatalok körében. Ezt két olyan munkajelleg-csoport adatai érzékeltetik leginkább, melyekben az iskola befejezése és a munkavállalás ideje eddig szorosan kapcsolódott egymáshoz: elsősorban a szakmunkásoknál, ahol a 17. életév volt a meghatározó (napjainkban a szakmunkások harmada 18, további harmada pedig 19 évesen, vagy idősebb korban lép ki a munkaerőpiacra); másrészt az egyéb szellemi tevékenységet végzőknél, ahol eddig az érettségi ideje (18–19 éves kor) határozta meg a munkavállalást, ma viszont az érintettek kétötöde 20 évesen vagy azt követően áll csak munkába.

A dolgozó fiatalok fele 20–40 ezer forint közti nettó bért visz haza havonta, további egyharmada pedig 41–60 ezret. Az ennél jobban keresők aránya nyolc százalék.

A bérek tekintetében jelentős regionális különbségek mutathatóak ki, hiszen míg a fővárosban a fiataloknak mindössze harmada keres havonta 40 ezer forint alatt, addig ez az arány az Észak-Alföldön és a Dél-Dunántúlon élők körében ennek duplája, vagyis eléri a kétharmadot. A fentiek ismeretében nem szorul magyarázatra, hogy a dolgozó fiatalok közt miért a fizetéssel való elégedetlenség mutatja a legmagasabb értékeket: egynegyedük „elégedetlen”, 8 százalékuk pedig „nagyon elégedetlen”. Feltűnő az is, hogy míg a fiataloknak durván az egytizede fejezte ki elégedetlenségét a munka „érdekességével”, „önállóságával” vagy a „munkahelyi bánásmóddal” kapcsolatban; addig számottevő feszültségek érzékelhetők a „szakmai” és a „hivatali előrelépési lehetőségek” megítélésében, hiszen az elégedetlenségüknek hangot adók aránya meghaladja az egynegyedét.

5. ábra. A legfeljebb 40 ezer forint nettó bérrel rendelkezők regionális megoszlása
Az állásban lévők százalékában

A dolgozó fiatalok több mint kétötöde ingázik munkahelyére, többségük naponta. *Arányuk a falusi fiatalok körében rendkívül magas – eléri a 70 százalékot –, jelezvén, hogy az itt élő fiatal generációk zöme sem képes meghaladni szülei sajátos ingázó életvitelét és életmódját.*

MUNKANÉLKÜLISÉG

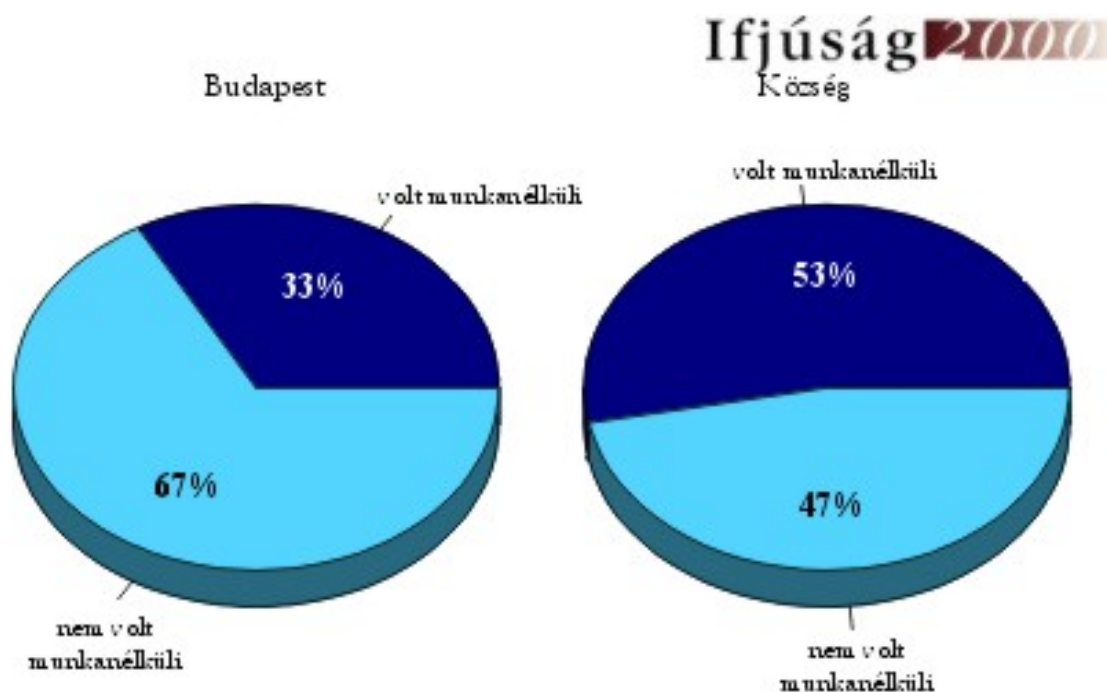
A 15–29 éves korosztály egyharmada jelezte, hogy eddigi élete során már volt munkanélküli. Döntő többségük regisztráltatta magát, vagyis felvette a kapcsolatot a munkaügyi szervezettel, igénybe véve annak szolgáltatásait, vagy legalábbis remélve ilyen szolgáltatások létét. Egy kisebbség (6 százalék) azonban – bár nem tudott elhelyezkedni – nem jelentkezett a munkaügyi hivataloknál.

A munkanélküliség – mint azt más adatokból tudni lehetett – regionálisan jelentős különbségeket mutat. A helyzet Budapesten a legjobb, itt a munkanélküliség által érintettek aránya egynegyed; Közép-Magyarországon és Közép-Dunántúlon némileg magasabb, közel egyharmados; Nyugat-Dunántúlon és Dél-Alföldön átlag körüli; további három régióban – Észak-Alföldön, Dél-Dunántúlon és Észak-Magyarországon – pedig már kétötöd.

Amennyiben a munkanélküliek számát nem az összes fiatalra, hanem az eddig legalább három hónapos munkavállalással rendelkezőkhöz viszonyítjuk, akkor a fentieknél lényegesen kedvezőtlenebb állapotokat regisztrálhatunk. *Ugyanis az eddig munkaviszonyban állóknak csaknem a fele volt már munkanélküli.*

6. ábra. A munkanélküliség jellegzetességei településtípus szerint

A már munkát vállalók százalékában

A munkanélküliség általi érintettség körükben is jelentős vagy léptékbeli regionálisan, településtípus, iskolázottság és nemek szerint. Regionálisan legjobb a helyzet Budapesten, ahol a munkanélküliek aránya egyharmadnyi, legkedvezőtlenebb pedig Dél-Dunántúlon, Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon, ahol 56–57 százaléknyi. Nemek szerint kisebb az eltérés, amennyiben az eddig munkát vállalt férfiakra fele (51 százalék), a nőknek kétötöde volt már munkanélküli.

Az iskolai végzettség viszont valóban szélsőséges állapotokat tükröz: míg az egyetemet végzettek közt csak 17 százalék a munkanélküliség által érintettek aránya, addig a szakmunkás-képzettségük közt már 51, a csak általános iskolát végzettek közt pedig eléri a 60 százalékot.

Az érintettek kéttizede egyszer, egyötöde kétszer, közel egytizede pedig háromszor vagy többször vált munkanélkülivé. A fentiek ismeretében nem meglepő, hogy a jelenleg dolgozó fiatalok egyhatoda tart állása elvesztésétől. Félelmüket növeli, hogy jelenlegi iskolai végzettségével egynegyedük „kedvezőtlennek”, további egyötödük pedig „nagyon kedvezőtlennek” ítéli meg elhelyezkedési lehetőségeit.

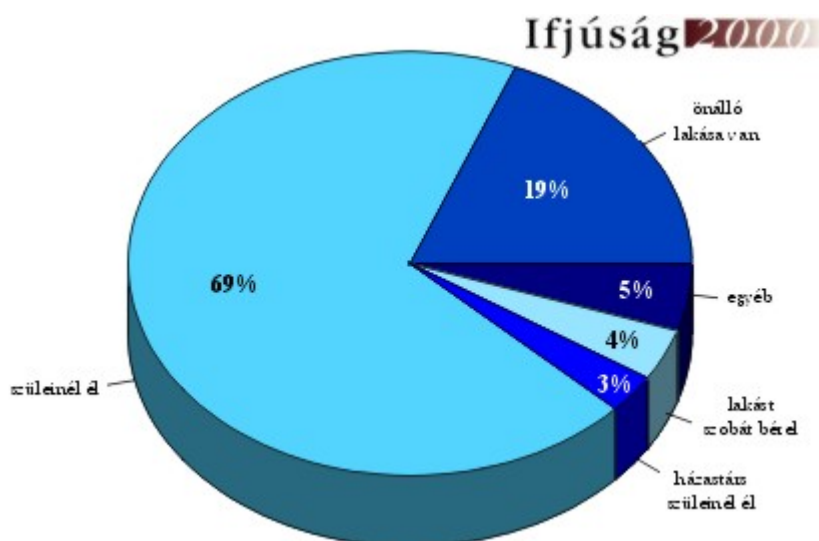
Ennél is rosszabb a „nem tanuló inaktívák” helyzetmegítélése, amennyiben több mint egyharmaduk „nagyon kedvezőtlennek”, egynegyedük pedig „kedvezőtlennek” látja elhelyezkedési esélyeit lakóhelyén és környékén saját iskolai végzettségével. Miután ezek a vélemények legtöbbszörüknél – gondoljunk a gyeseen lévőkre, az eltartottakra, a regisztrált és regisztrálatlan munkanélküliekre stb. – saját tapasztalatokon alapulnak, a munkaerő-piaci pozíció ezen tömeges negatív megítélését sokkal inkább reálisnak, mint pesszimiztának tekinthetjük esetükben.

A diákok egyharmada szintén elhelyezkedési szorongásairól adott hírt: ugyanis ennyien tartanak attól, hogy iskolai tanulmányaik befejezése után nem találnak munkát. Ezirányú félelmeikről sokan – és nem csupán az alacsony iskolázottságúak – számolnak be: az alapiskolába járók 64, a szakmunkásképző- és szakközépiskolások 38, a hagyományos gimnáziumba járók 42, a technikumot végzők 45, de még a főiskolásoknak is 32 százaléka. A különböző régiókban és településtípusokon élő fiatalok elhelyezkedés miatti szorongásai számottevően eltérnek egymástól, hiszen míg a budapesti diákoknak csak egynegyede tart attól, hogy a végzés után nem talál munkát, addig a kisebb városokban élőknek több mint harmada, a községekben lakóknak pedig már kétötöde.

LAKHATÁS, LAKÁSKÖRÜLMÉNYEK

A fiatalok lakhatása alapvetően két intézmény köré szerveződik. Döntő többségük – közel héttizedük – szüleivel él együtt, míg egyötödük önálló lakással rendelkezik. A maradék kisebbségnek legfeljebb csak egy része büszkélkedhet azzal, hogy a családról való leválást lakásbérlettel (3 százalék) tudja biztosítani, a többiek „kényszer-együttélési” formák keretei között biztosítják lakhatásukat. Mi ilyenek tekinthetjük a „házastárs szüleivel” (3 százalék) vagy a „rokonokkal, ismerősökkel” való együttélést (2 százalék), mint ahogy az albérletet (1 százalék) is inkább ide sorolhatjuk. Mindez azt jelenti, hogy a fiatalok önállósodási és függetlenedési törekvéseinek a lakhatás szempontjából kemény határai vannak.

7. ábra. Ön hol lakik jelenleg?
A teljes mintára vetített százalékos megoszlás

A munkavállalók – vagyis az önálló keresettel rendelkezők – körében sem sokkal jobb a szülői családról való leválás és az önállósodás lehetőségei. Ugyanis az önálló lakással bírók aránya körükben is csak az egynegyedét közelíti meg, háromötödük szüleivel, négy százalékuk házastársa szüleivel él együtt. A lakásbérlés zömük számára elérhetetlen, hiszen ezt csupán 3 százalékuk engedheti meg magának. Önálló lakással az átlagot meghaladó mértékben csak a vállalkozók (egyharmad), az „értelmiségiek és vezetők” (29–30 százalék) bírnak.

A családi állapot oldaláról közelítve a témához, a fentieknél számottevően jobb lakhatási viszonyokat regisztrálhatunk, amennyiben a házasságban élők háromötödének van önálló lakása, jöllehet a szülőkkel – ide értve a házastárs szüleit is – együttlakók aránya sem alacsony (28 százalék). Körükben némileg magasabb (5 százalék) a lakást bérlők számaránya. A nőtlenek és hajadonok közül mindössze 3 százalék jelezte, hogy rendelkezik önálló lakással, ami meglehetősen alacsony arány.

Lakáscélú megtakarításról a fiatalok egyötöde számolt be, mely arány az állásban lévők körében sem sokkal magasabb (24 százalék). Átlag feletti megtakarítás egyedül az értelmiségiként foglalkoztatottak körében mutatható ki, ahol ez az arány eléri az egyharmadot. A lakáshoz jutás finanszírozásának társadalmi méretű megoldatlanságát jelzi, hogy kedvezményes lakáshitellel, illetve bankkölcsönrel a fiatalok családjainak mindössze alig több mint egytizede rendelkezik.

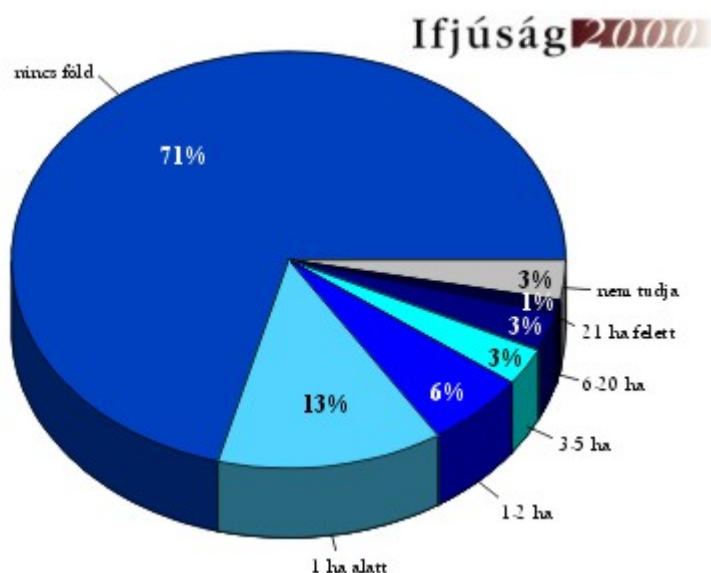
A fiataloknak durván háromnegyede megfelelőnek tartja lakáskörülményeit, némileg kevesebb, mint egynegyede nem. Ez utóbbiak aránya főként a „kényszer-együttélési” formákban, a rokonoknál, az ismerősöknél, a bérleményekben stb. élők közt magasabb az átlagnál. Megjegyezzük, hogy az önálló lakással bírók közt is átlag körüli az elégedetlenek aránya, ők elsősorban a kicsi alapterületre, az alacsony komfortosságra és a lakás rossz állapotára panaszkodtak.

ERŐFORRÁSOK

A fiatalok számára rendelkezésre álló erőforrások közül az egyik a földtulajdon: az ehhez való hozzájutást a rendszerváltás tette lehetővé. A fiatalok héttizede azonban olyan családban él, amelynek nincs a birtokában termőföld, rét vagy erdő. Ezen kívül, a földbirtokosok döntő többsége sem rendelkezik jelentősebb földterülettel, hiszen a körülbelül egynegyednyi tulajdonos fele (13 százalék) egy hektár alatti, további 6 százaléka pedig egy és két hektár közötti területet birtokol. A jelentősebb tulajdonok aránya – mi a 21 hektár feletti birtokokat soroljuk ide – elenyésző, mindössze 1 százalék. Mindent egybevéve, a földtulajdonok között csak kevés olyan nagyságú van, amelyen egy család képes lenne megélhetését a kor színvonalán biztosítani.

8. ábra. Van-e az Ön, illetve az Önök tulajdonában termőföld, erdő, rét?
A teljes mintára vetített százalékos megoszlás

A községekben élő fiatalok családjai körében ugyan eléri a négytizedet a földbirtokosok aránya, a birtokszerkezet azonban itt sem jobb, hiszen ebből háromtizednyi tulajdonos területe 2 hektár alatt marad.

A birtoklás összetettségét mutatja, hogy a fiatalok alig több mint egytizede jelzi, hogy a föld az ő tulajdonában van; további 7 százalékuk házastársán keresztül, a döntő többség pedig szülein vagy házastársa rokonságán keresztül mondhatja magát tulajdonosnak.

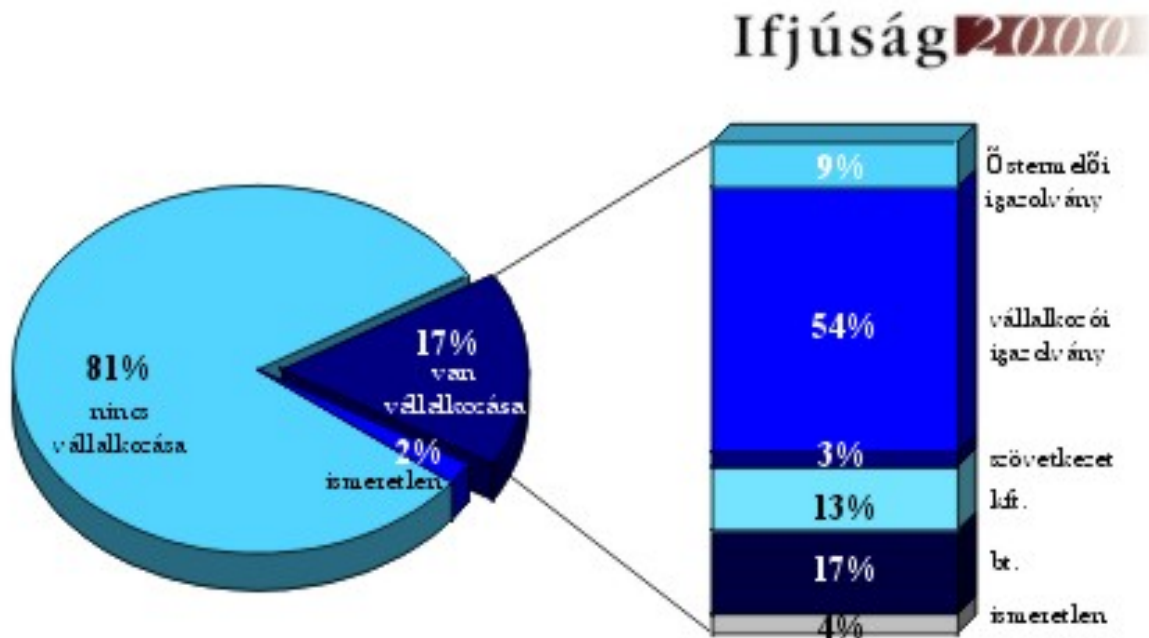
Bár a tulajdonosok egynegyede nem gazdálkodik a földjén, a földet művelők aránya nem csökken ilyen mértékben, tekintettel arra, hogy jó néhány fiatal és/vagy családja bérelt vagy más módon szerzett földön gazdálkodik. (A gazdálkodás alatt

persze döntően olyan művelési módok, eljárások, növényi kultúrák, gépesítettség, termelési mennyiségek és piaci műveletek értendők, amelyek megfelelnek az 1–2 hektár alatti földterületeknek.)

További erőforrást jelenthetnek a fiatalok számára a vállalkozások. A kérdezettek közel egyötöde jelezte, hogy saját vagy családja tulajdonában van vállalkozás. A tulajdonlás itt sem egyszerű, hiszen a vállalkozásoknak egyhatoda van a fiatalok tulajdonában, körülbelül ugyanennyi a házastársukéban; vagyis zömüket a szülők vagy más rokonok birtokolják. A vállalkozások döntően a szolgáltatások (37 százalék), a kereskedelem és vendéglátás (25 százalék), a mezőgazdaság (15 százalék) és az ipar (11 százalék) területére koncentrálnak.

Természetesen óvatosan kell bánnunk a „vállalkozás” és „vállalkozó” kifejezésekkel, ugyanis – az általános hazai helyzethez hasonlóan – a vállalkozói és az östermelői igazolvánnyal rendelkezők is vállalkozónak tekintik magukat, illetve hivatalosan annak számítanak, jóllehet nem felelnek meg a modern értelemben vett vállalkozások kritériumainak. Őket a szakirodalom önfoglalkoztatóknak tekinti, és ezt azért is hangsúlyoznánk, mert a fiatalok által jelzett összes vállalkozás közel kétharmada ilyen formában működik. A kialakult helyzetre jellemző, hogy a „komolyabb” vállalkozási formák közül is a bt.-k vezetnek (17 százalék), a kft.-k csak őket követik (13 százalék), míg a sort a szövetkezetek zárják (2 százalék). Persze jellemző az is, hogy amíg a fővárosban e „komolyabb”-nak tekintett vállalkozási formák dominálnak, addig a községekben a vállalkozói és östermelői igazolvánnyal jelzett formák uralkodnak. Továbbá jellemző, hogy a fiatalok aránya nagyon alacsony a jelentősebb tőkét igénylő vállalkozási formákban (pl. kft.-kben 7 százalék).

9. ábra. A 15–29 éves korosztály családi vállalkozási háttere
A teljes mintára vetített százalékos megoszlás

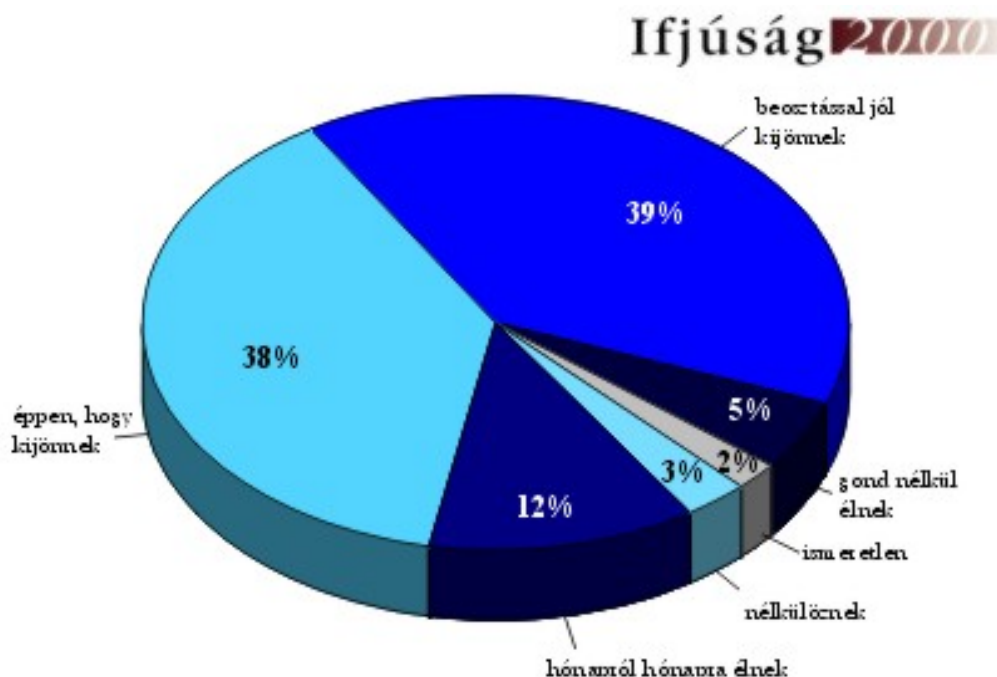

ANYAGI HELYZET

A fiatalok meglehetősen reálisan ítélik meg saját, illetve családjuk anyagi helyzetét. Anyagi helyzetüket mérlegelve és minősítve többségük véleménye két kijelentés köré szerveződik: kétötödük szerint „beosztással jól kijönnek”, másik kétötödük szerint pedig „éppen hogy kijönnek jövedelmükből”. E minősítések közül az első sem árulkodik felhőtlen jólétről, az utóbbiban pedig kimondottan az egyik hónapról a másikra élés mozzanata fedezhető fel. A két csoport közti megélhetési eltérést talán a tisztességes polgári létre jellemző pénzfélretelési lehetőségben mutatkozó különbség szemlélteti: a „beosztással jól kijövők” közt dominálnak a pénzt esetenként félretenni tudók, míg a „jövedelmükből éppen kijövők” közt a pénzt félretenni nem tudók. A fiataloknak mindössze 5 százaléka ítélte nagyon jónak („gond nélkül élünk”) anyagi helyzetét, ezzel szemben több mint egytizedük úgy látja, hogy „hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak”, egy kisebbségük (3 százalék) pedig úgy, hogy „nélkülözések között élnek”.

10. ábra. Összességében hogy érzi, Önök ...?

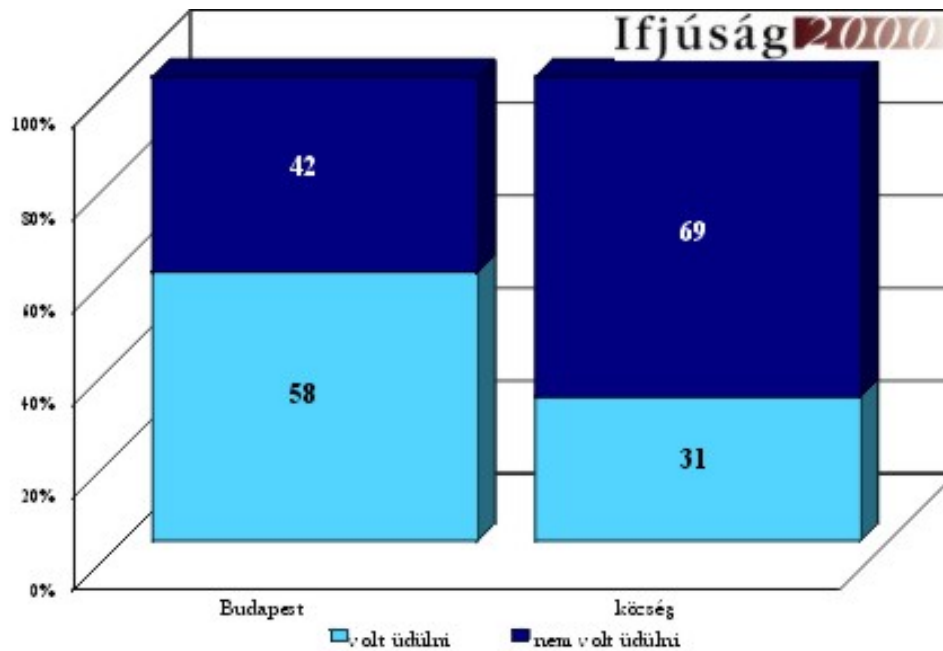
A teljes mintára vetített százalékos megoszlás

E vélekedések megalapozottságát alátámasztják azok a válaszok, melyeket a fiatalok arra a kérdésre adtak, hogy „előfordult-e az elmúlt 12 hónapban, hogy a hónap végére elfogyott a pénzünk”. Eszerint a fiatalok nagyjából egyenlő (45–47 százalék) arányban válaszolták azt, hogy nem fordult elő ilyen eset, illetve hogy előfordult; és ez utóbbiak közt egyhatodnyian jelezték ennek havi ismétlődését. Bár sokatmondó tény, hogy még az állásban lévők közt is az átlag körüli értéket mutat az aránya, akiknél a pénz a hónap végéig nem tart ki, a probléma a munkaerőpiacról önként vagy kényszerből kilépettek családjai körében – pl. gyesen és gyeden lévők, eltartottak, jövedelempótlások, regisztrálatlan munkanélküliek – érzékelhető igazán.

A fiatalok életminőségét jól jellemzi, hogy háromötödük az elmúlt évben nem volt üdülni; döntően nem azért, mert nem akart, hanem mert nem volt rá pénze. Erre látszik utalni, hogy amíg a „gond nélkül élőknek” csupán harmada, a jövedelmükből „beosztással jól kijövők” 46 százaléka nem volt üdülni; addig a jövedelmeikből „éppen kijövőknek” már kétharmada, a „hónapról hónapra” és a még rosszabbul élőknek pedig négyötöde. A településtípusok közti különbség e tekintetben – elsősorban a fővárosban és a falvakban élők között – szintén léptékbeli.

11. ábra. Volt-e Ön üdülni 2000 folyamán?
Százalékos megoszlás a Budapesten és a községekben élőkre vetítve

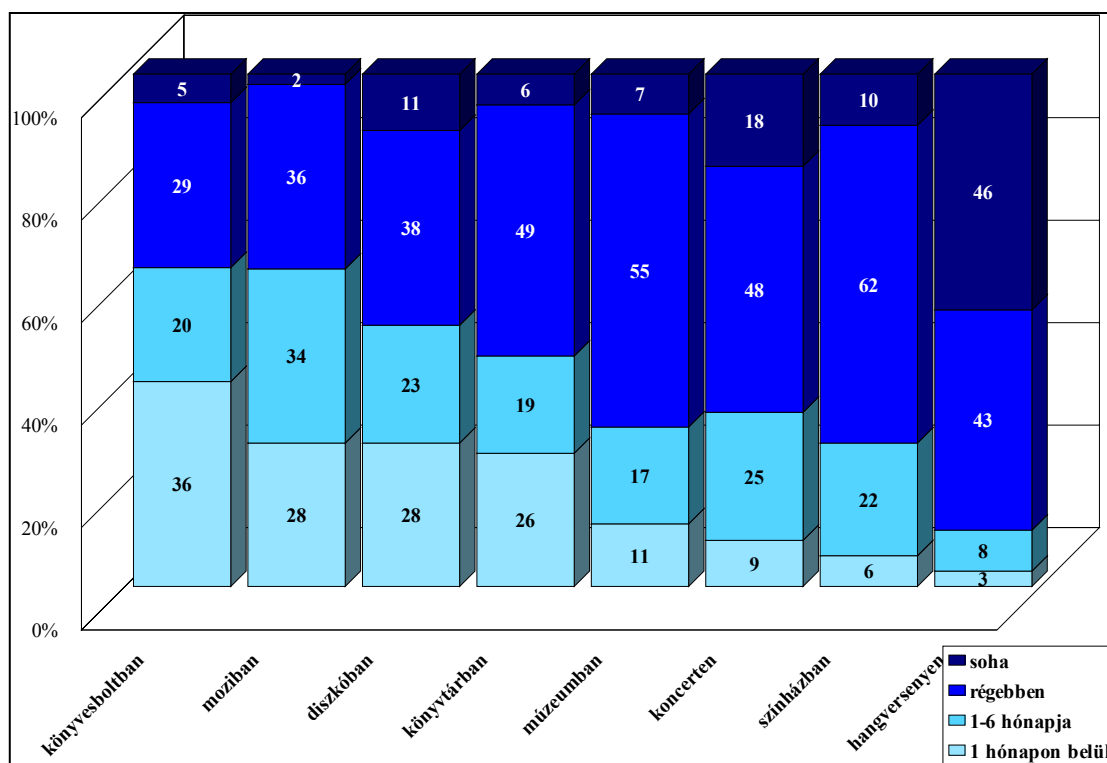

AZ ÉLETMÓD NÉHÁNY JELLEMZŐJE

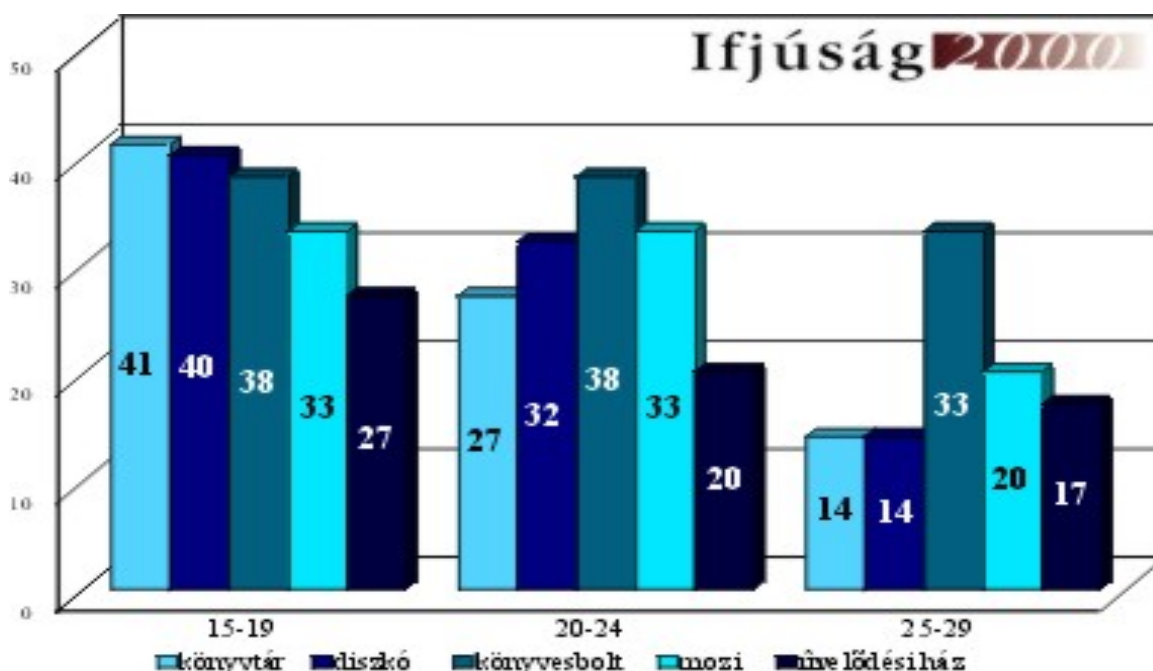
KULTURÁLIS FOGYASZTÁS

Az *Ifjúság 2000*© vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy lényegi paradigmaváltás történt az ifjúság körében – különösen a „legalsó” és a „legfelső” életkori csoportban – mind a kultúrához és közvetítő intézményeihez, mind az értékekhez viszonyítva. Mutatja ezt, hogy a 15-19 éves korosztály szignifikánsan nagyobb arányban használja a különböző kulturális intézményeket, mint akár az egy korcsoporttal fentebbi, akár a legfelső korcsoportba tartozó társaik. A kulturális intézményekbe járás gyakoriságát tekintve a 25–29 éves korosztály tűnik a leghátrányosabb helyzetűnek, mert az összes intézmény esetében ők állítják legnagyobb arányban, hogy félévnel régebben voltak moziban, színházban, stb.

12. ábra. A kulturális intézmények látogatottsága a fiatalok körében
A kérdésre válaszolók százalékában

13. ábra. A leggyakrabban – egy hónapon belül –látogatott kulturális intézmények
Korcsoportokra vonatkoztatott százalékos megoszlás

A társadalom kettészakítottsága ezen a téren is megjelenik: vannak, akik dúskálnak a kulturális javak fogyasztásában, mások alig férnek hozzá, s egy ponton túl már nem is ismerik fel saját szükségleteiket, ezért kulturális aktivitásuk minimális, formális. Különösen feltűnő ez esetben Budapest és a községek ellentéte. E két településtípus 15–29 éves korosztálya élesen elkülönül egymástól a kulturális fogyasztás jellegében és gyakoriságában. Míg a budapestiek élen járnak a magas kulturális értéket képviselő fogyasztásban, pl. színház, hangverseny, könyvtár, kiállítás, könyvesbolt, addig a községben lakó 15–29 évesek inkább a művelődési házakba járást, a helyi diszkókat, bálakat, multságokat részesítik előnyben. E feltűnő aránytalanság a kulturális intézményekbe járás intenzitásbeli különbségével párosul. Míg a budapesti fiatalok közel egynegyede két hónapos perióduson belül járt színházban, addig a községben lakóknál az arány nem éri el az egytizedet. A mozik esetében kétszeres különbség regisztrálható. A budapesti fiatalok közel háromnegyede volt két hónapon belül moziban, a községben lakó fiatalok egyharmada látogatott meg filmszínházat. Ezek a különbségek tovább erősíthetik a fiatalok közötti esélyegyenlőtlenségeket.

A fiatalok preferenciái között megjelenik a tanulás, továbbtanulás, képzés, átképzés igénye; mindezzel az egyén élet- és munkaerő-piaci esélyei javulhatnak. Ahogyan a tanulási idő kitolódik, az értékek választásában egyre dominánsabbá válik az ego középpontba helyezése, a lehető legnagyobb biztonság (család, érdekes munka, belső harmónia stb.) megteremtése és megőrzése. Ezt a gondolatmenetet követve a kulturális aktivitás iránya erősen a használati értékeket erősíti: színház, mozi, könyv szerepel a befogadói/aktivitási lista elején. Elkülönül minden olyan foglalatosság, ami a szórakozást jelentheti, és erőtlen a rekreációs, sportolási kedv.

A könyvolvasás tekintetében ugyanakkor hasonlóan erős különbségek észlelhetők korcsoport, valamint településtípus, az állandó lakhely regionális elhelyezkedése alapján. Az előzőekben leírtakhoz teljes mértékben hasonlóan, a 15–19 éves korosztály 46 százaléka jelenleg is olvas valamilyen könyvet, míg a „legfelső” életkori csoportba tartozók valamivel több mint egyharmada. A budapesti fiatalok közel háromötöde olvasott könyvet az elmúlt időszakban, az elmaradottabb régiókban az olvasási arány egyharmad körül mozog.

A kornak megfelelő informatikai tudás, annak használata, illetve az erre való igény jelentős szóródást mutat, emiatt a kulturális fogyasztás erősen korlátozódik néhány intézményre, néhány aktivitásra.

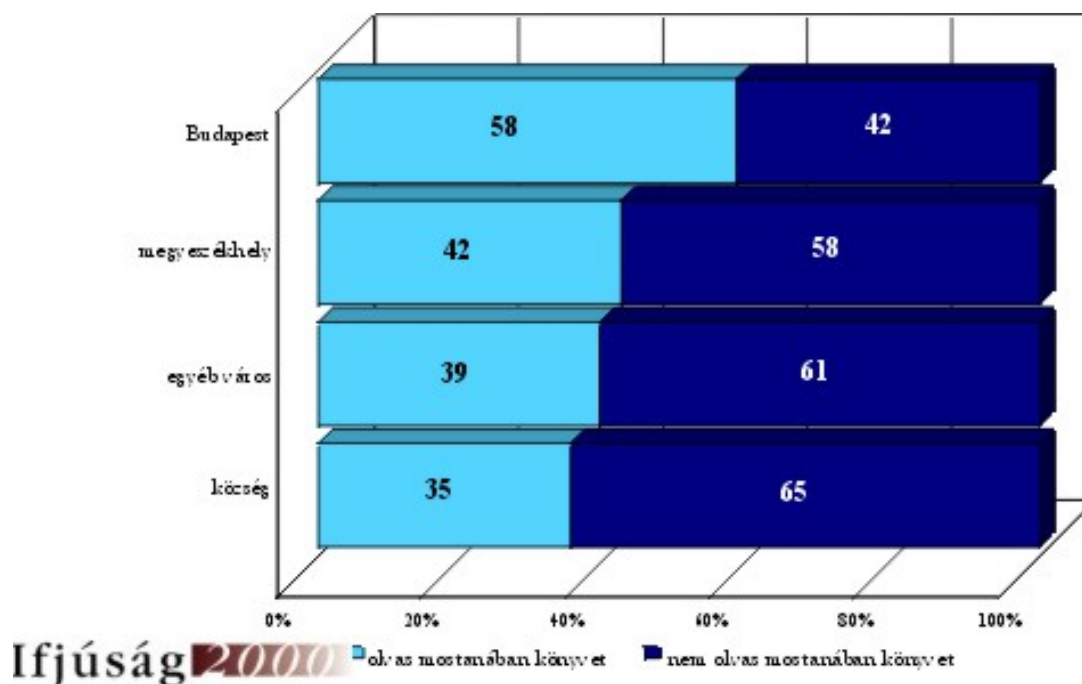
A korábban parabolisztikus modellel jellemzett regionális különbségek megtalálhatók a fiatalok eszközellátottságában, amely döntően befolyásolja választásaikat, értékképzeteiket; – mégis, nincs exponenciális összefüggés a kielégítő „kulturális” infrastruktúra és a kulturális aktivitás között.

Folyamatosan emelkedik a napi- és hetilapok olvasóinak száma, az igazi kérdés viszont a tartalomban, érdeklődésben stb. rejlik – de ez csak egy másfajta vizsgálódás tárgya lehet.

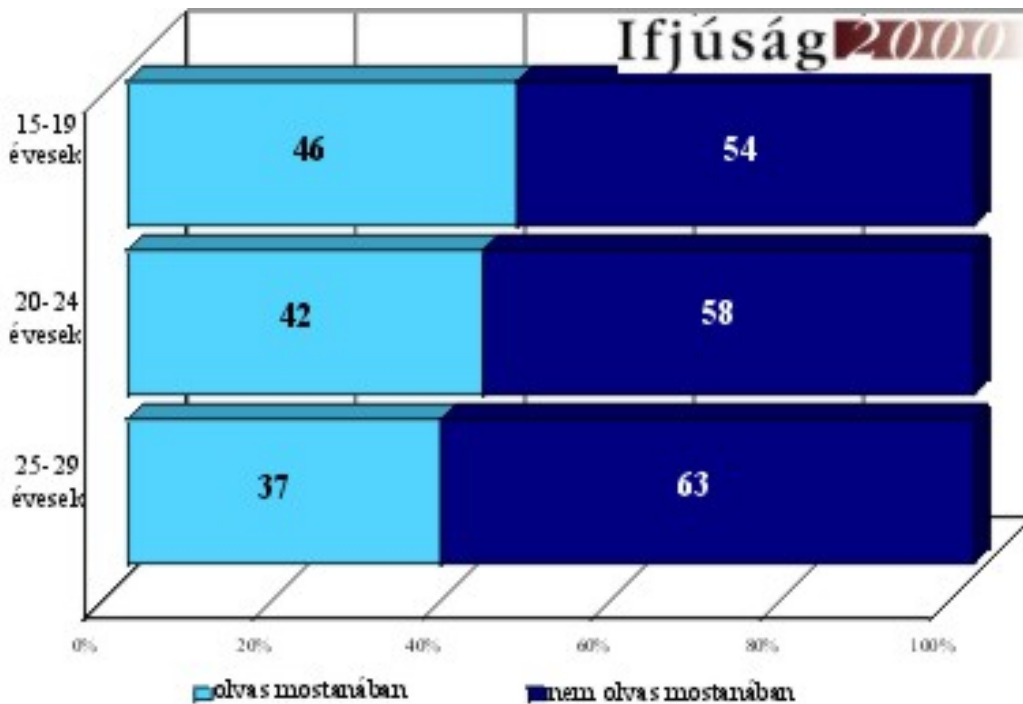
Az ifjúsági mintában is megjelenik az országosan már feltárt és ismert tendencia, hogy a szabadidő eltöltésének több mint kétharmad részét tévézésre fordítják, a fennmaradó idő és kapacitás fordítódik az összes többi lehetséges tevékenységre.

14. ábra. Mostanában olvasott-e valamilyen könyvet?

A kérdésre válaszolók százalékában

15. ábra. Mostanában olvasott-e valamilyen könyvet?
Korcsoportokra vetített százalékos megoszlás

INFORMATIKAI ESZKÖZÖK FOGYASZTÁSA

A vizsgált korosztály telefonnal való ellátottsága magasabb, mint a teljes lakosságé. Ez a vezetékes telefonok esetében azt jelenti, hogy a fiatalok közel négyötöde él olyan háztartásban, ahol van vezetékes telefon – ami általában azt jelenti, hogy ők használni is tudják ezt a telefont. A mobiltelefonoknál – amely sokkal inkább személyhez kötött távközlési eszköz, mint a családi, háztartási használatú vezetékes telefon – ez a kép úgy alakul, hogy közel egyharmaduknak van saját tulajdonú vagy saját használatú mobiltelefonja, és további egyötödük él olyan háztartásban, ahol van mobiltelefon.

A saját háztartással rendelkező fiatalok nagyobb arányban használnak mobil telefont. 2001 lesz az első olyan év, amikor a lakossági mobiltelefonok száma meg fogja haladni a vezetékes telefonok számát. A vizsgálat eredményei szerint ezt a tendenciát a fiatalok sokkal inkább, illetve gyorsabban követik, mint az idősebb korosztályok. Mindkét fajta telefonnal való ellátottság jelentős különbségeket mutat a különböző anyagi körülmények között élő fiatalok csoportjain belül. Ugyanezek a különbségek kimutathatók településtípusok, régiók, megyék szintjén, illetve igen erős az összefüggés az iskolai végzettséggel is.

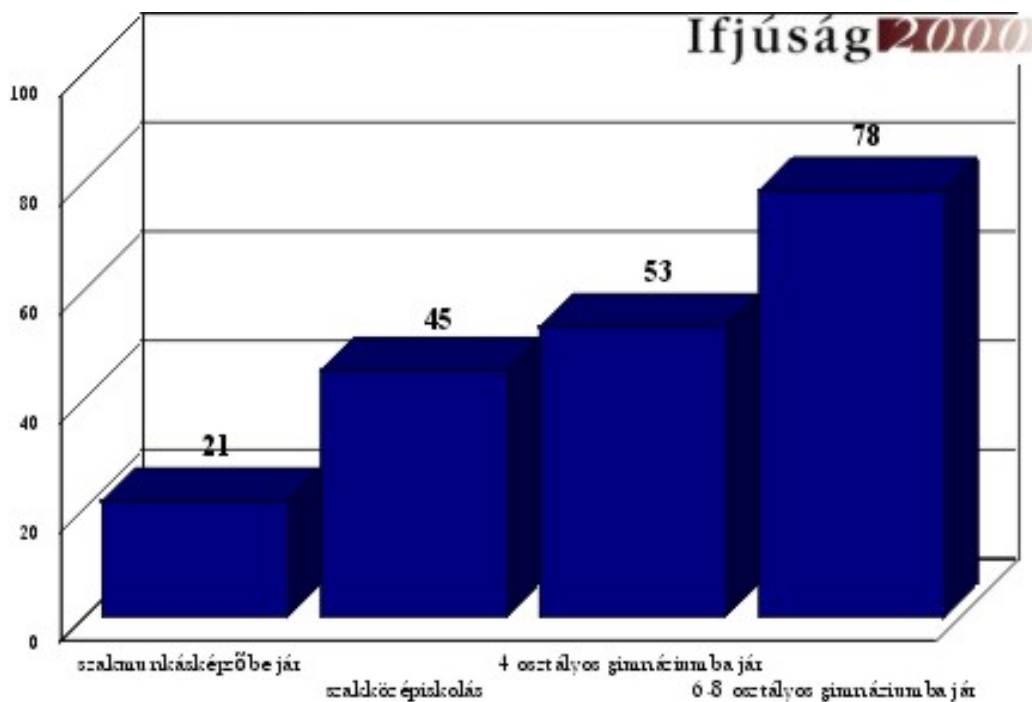
A fiataloknak kevesebb mint a fele használ számítógépet, háromtizedüknek van az otthonában személyi számítógép, és akinél van, az szinte minden esetben használja is. Kicsit többen (36 százalék) használnak számítógépet a munkahelyükön, illetve az iskolában. Egyéb

helyen kevesen használnak számítógépet. A 15–29 éves korosztály kétötöde a személyi számítógépet elsősorban tanulásra, információszerzésre használja,

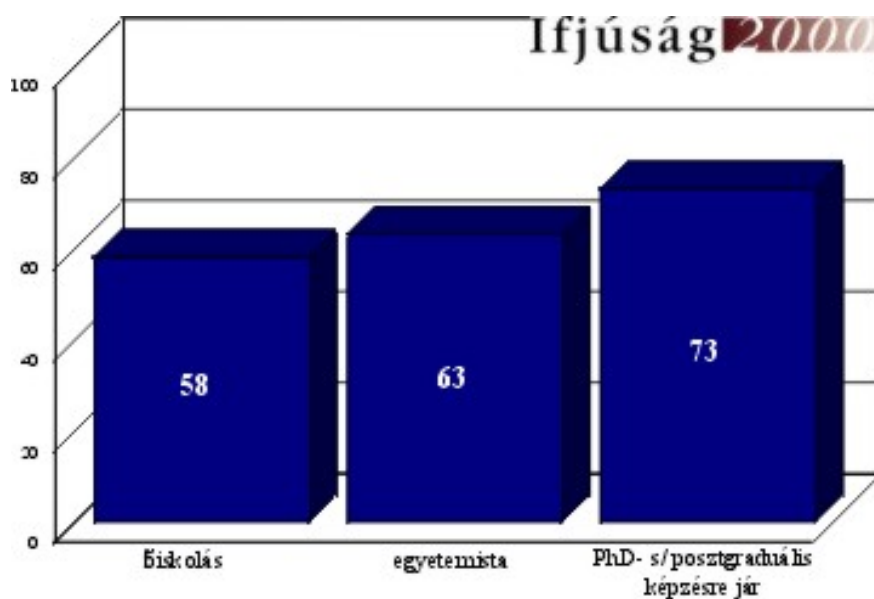
16. ábra. Otthoni számítógéppel való ellátottság a középszintű oktatási rendszerben jelenleg tanulók körében.

Az adott iskolatípusba járók között, százalékban

17. ábra. Otthoni számítógéppel való ellátottság a felsőszintű oktatási rendszerben jelenleg tanulók körében.

Az adott iskolatípusba járók között, százalékban

egyötödük dolgozik vele, további 14 százalékuk pedig játszik a géppel. Ez természetesen azokra vonatkozik, akik egyáltalán használnak számítógépet.

A számítógéphez való hozzáférés nagyban függ a család anyagi helyzetétől, és kulturális háttérétől. Ha csak a középiskolásokat nézzük, akkor a különböző iskolatípusok szerint óriási különbség tapasztalható az otthoni számítógép létét illetően. A szakmunkásképzőbe járók egynegyede, a szakközépiskolások közel fele, a 4 osztályos gimnáziumba járók több mint fele, a 6 illetve 8 osztályos gimnáziumba járóknak pedig több mint négyötöde használ otthon számítógépet.

A fiatalok mintegy 8 százalékának van otthoni Internet-hozzáférése. A hozzáférés hiányának okaként elsősorban a számítógép hiányát (közel fele), másodsorban szükségtelenséget (egynegyed), harmadsorban a magas előfizetési díjakat (13 százalék) említik. Legkisebb az említése a magas távközlési díjaknak. Aki szeretne Internetet, és már számítógépe is van, azoknál természetesen a fő akadályt a magas előfizetési és távközlési díjak jelentik.

A világháló otthoni használata jelenleg csak a fiatalok egy szűk, egyébként is előnyös helyzetben lévő rétege számára elérhető. Ez a helyzet, amely újratermeli és megerősíti a fiatalok közötti esélyegyenlőtlenségeket, rövid időn belül nem változhat meg önmagától. Ugyanígy a telefonhoz való hozzáférésekből adódó előnyöket is elsősorban az előnyösebb helyzetben lévő rétegek tudják kihasználni; pontosabban, itt a nagyobb elterjedtségből adódóan inkább azt lehet elmondani, hogy akik még mindig nem rendelkeznek sem vezetékessé, sem mobiltelefonnal, azok számára ez egy újabb olyan eszköz, illetve lehetőség hiánya, amely a lemaradásukat tovább fokozza.

Összességében megállapítható, hogy a szélesesen értelmezett informatikához, és az abból fakadó előnyökhöz való hozzáférés ma Magyarországon az ifjú generáció számára nem egyformán elérhető, ami a fiatalok közötti új keletű esélyegyenlőtlenség egyik fő forrása lehet.

SPORTOLÁSI SZOKÁSOK

Az *Ifjúság 2000*© vizsgálat keretében megkérdezetteknek közel egyharmada válaszolta azt, hogy – diákok esetén a kötelező testnevelési órán kívül – rendszeresen szokott sportolni, testedzést végezni.

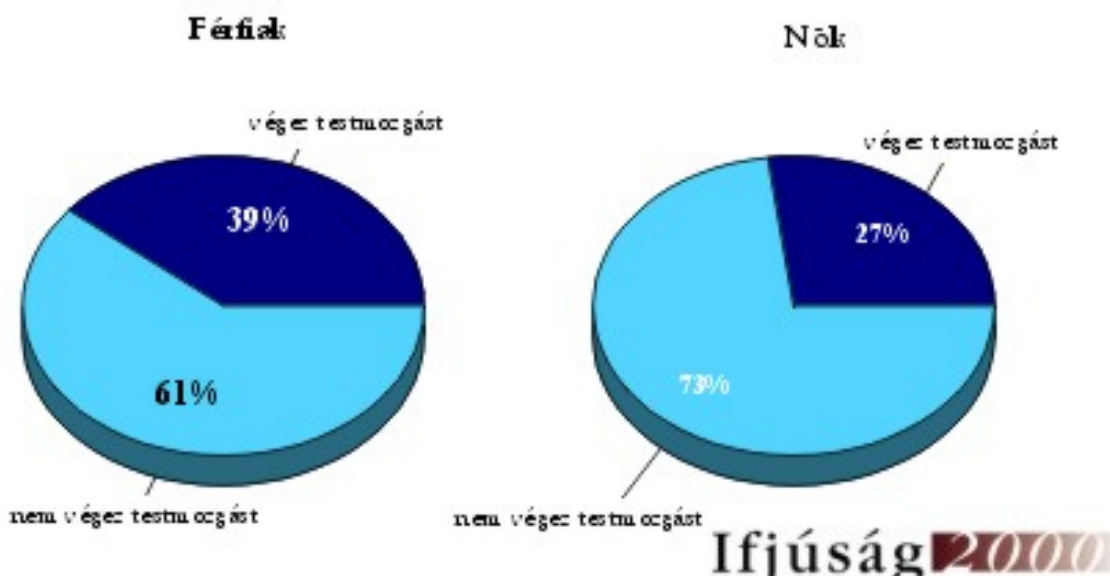
A kérdésre értelmezhető választ adók döntő többsége ténylegesen is rendszeres testmozgásról számolt be, hiszen negyven százalékuk hetente háromszor vagy gyakrabban, több mint felük pedig hetente egyszer-kétszer sportol. (A 14–29 éves korosztály hét százaléka – a rendszeres testmozgást végzők egyötöde – sportol igazolt versenyzőként sportegyesületben vagy diák-sportegyesületben).

Nem meglepőek azonban azok a különbségek, amelyeket a sportolási hajlandóság tekintetében nemek, korcsoportok, településtípusok és munkaerő-piaci aktivitás (ez utóbbi esetében különösen a diákok és a dolgozó fiatalok között) mentén tapasztaltunk. A férfiak nagyobb számban, majdnem másfélszer annyian (kétötöd) sportolnak, mint a nők (kevesebb, mint háromtized).

A vizsgálati eredmények továbbá egyértelműen mutatják, hogy az életkor előrehaladtával egyre jobban csökken a rendszeres testmozgást végző fiatalok aránya.

18. ábra. Kötelező testnevelési órákon kívül végez-e rendszeres testmozgást, sportol-e?

Nemek szerinti százalékos megoszlás

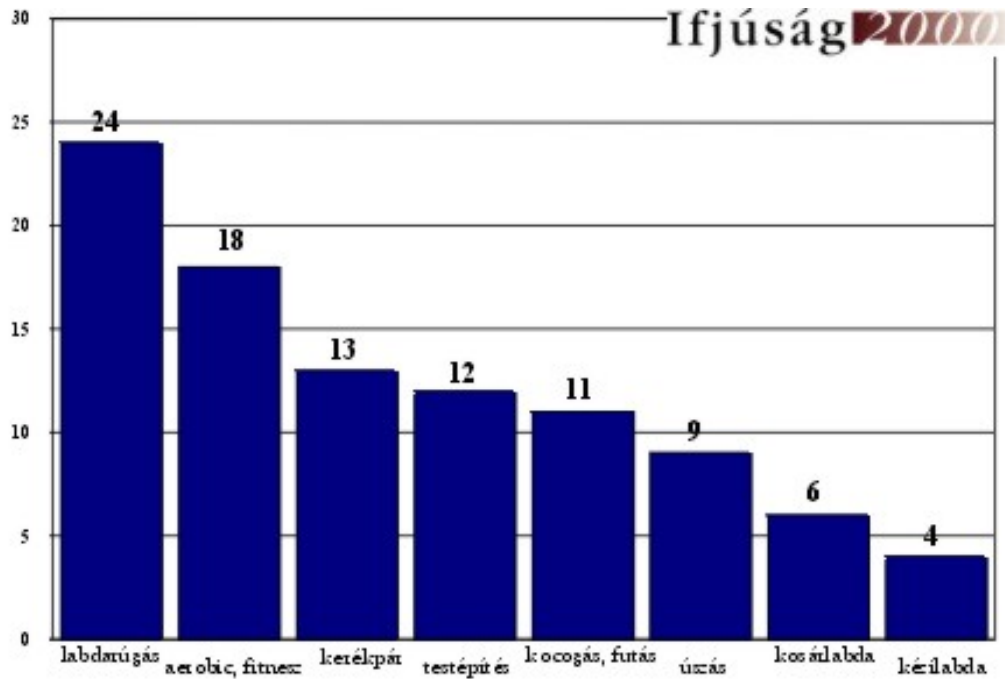
A különböző településtípusokon lakók között szintén lényeges eltérések mutatkoznak: a nagyobb városokban egyértelműen több fiatal sportol, mint a kisebb településeken. Említésre méltó, hogy a munkaerő-piaci aktivitás tekintetében is figyelemreméltó eltéréseket találhatunk; különösen, ha a dolgozó fiatalokat és a diákokat hasonlítjuk össze.

A rendszeres testmozgást nem végző fiatalok elsősorban a szabadidő hiányát jelölték meg, mint a sportolást hátráltató okot. Ezek az eredmények nyilvánvalóan szoros összefüggésben állnak az életmóddal. A megfelelő lehetőségek hiánya igen sok fiatal számára nehezíti a rendszeres testmozgást magában hordozó életmód kialakítását, még akkor is, ha legtöbben ezt nem első helyen jelölték meg, mint hátráltató tényezőt. A rossz anyagi lehetőségekre, mint legfontosabb okra azonban nagyon kevesen hivatkoztak.

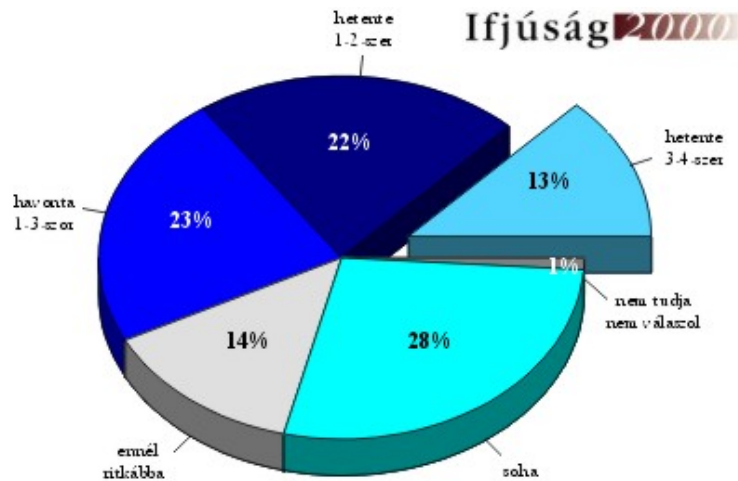
A 15–29 éves korosztály által űzött sportágak között továbbra is a labdarúgás (közel egynegyed) vezeti a népszerűségi listát, de jelentősen felzárkóztak mögé azok az utóbbi években, évtizedben divatba jött egyéni sportágak, mint az aerobic/fitnesz és a testépítés, illetve a szintén egyénileg űzhető, de már régebb óta egyre többek által kedvelt kerékpározás, kocogás/futás és úszás. A csapatsportágak közül a labdarúgás után a kosárlabdát (6 százalék) űzi a legtöbb a fiatal, megelőzve a kézilabdát (4 százalék).

Ha az olimpiai eseményeket nem vesszük figyelembe, akkor a fiatalok egyharmada hetente legalább egyszer néz sportközvetítést a tévében, egynegyedük viszont egyáltalán nem néz sportversenyt, mérkőzéseket.

19. ábra. A leggyakrabban űzött sportágak
A rendszeresen sportolók százalékában

20. ábra. Milyen gyakran néz a tévében sportközvetítéseket?
A teljes mintára vetített százalékos megoszlás

A „médiafogyasztás” tekintetében vizsgálva a különböző sportágak népszerűségét, azt mondhatjuk, hogy a labdarúgás itt már egyértelműen a legnépszerűbbnek számít, második helyen pedig a Formula-1 közvetítések állnak. A kézilabda a harmadik legnézettebb sportág a magyar fiatalok körében, amiben feltehetőleg szerepe van a magyar csapatok nemzetközi eredményességének is.

A fiatal korosztály egyhatoda viszonylag rendszeresen, havonta legalább egyszer jár nézőként sportversenyekre, mérkőzésekre. A fiatal „nézők” nagy része (több mint a felük)

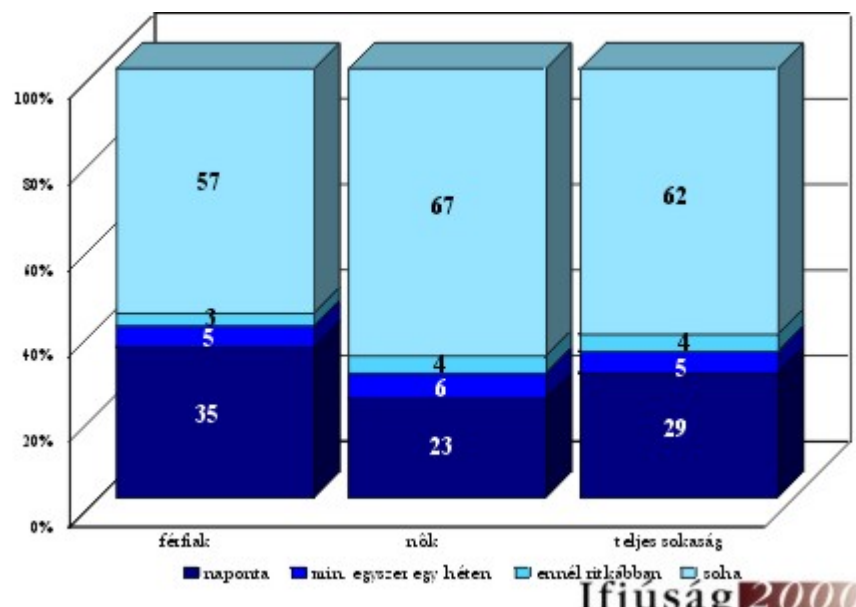
futball-mérkőzéseket tekint meg. A népszerűségi sorrend második helyén a kézilabda, majd pedig a kosárlabda áll.

DOHÁNYZÁS

A vizsgált korosztály mintegy harmada vallja magáról, hogy rendszeresen (naponta) dohányzik, ezen túlmenően további kb. 5 százalékuk hetente legalább egy alkalommal cigarettázik. Így a korosztályon belül jelentős, mintegy 35 százalékos a dohányzás elterjedtsége. A legaktívabb dohányosok naponta átlagosan 13–14 szál cigarettát szívnek el. A másik oldalon, a 15–29 éves fiatalok valamivel több mint hattizede állítja, hogy egyáltalán nem szokott dohányozni.

A naponta dohányzók között jelentős túlsúlyban találhatók a férfi megkérdezettek, akiknek több mint egyharmada, míg a nőknek kevesebb mint egynegyede tartozik ebbe a kategóriába. Minél kevésbé rendszeres a dohányzás, annál inkább előtérbe kerülnek a női megkérdezettek. A férfiak 56 százaléka, míg a nők több mint kétharmada soha nem gyújtott rá.

21. ábra. Szokott-e dohányozni?
A kérdésre válaszolók százalékában

A 15–29 éves korosztályt tekintve a dohányzás erőssége jelentősen függ az életkortól. A dohányzási szokások alakulását alapvetően befolyásolja a korosztályi megoszláson túlmenően az iskolai végzettség is. Minél magasabban képzett a megkérdezett fiatal, annál valószínűbb, hogy a dohányzást elkerülők táborába tartozik. Míg a felsőfokú végzettségűek több mint háromnegyede sohasem dohányzik, addig a szakmunkásképzőben végzetteknél ez az arány alig éri el az ötven százalékot. Ennek következtében a szakmunkás-bizonyítvánnyal rendelkezők körében a legmagasabb az aktív, rendszeres dohányosok aránya – kétötöd –; míg a felsőfokú végzettségűeknél a legalacsonyabb, alig 13 százalék.

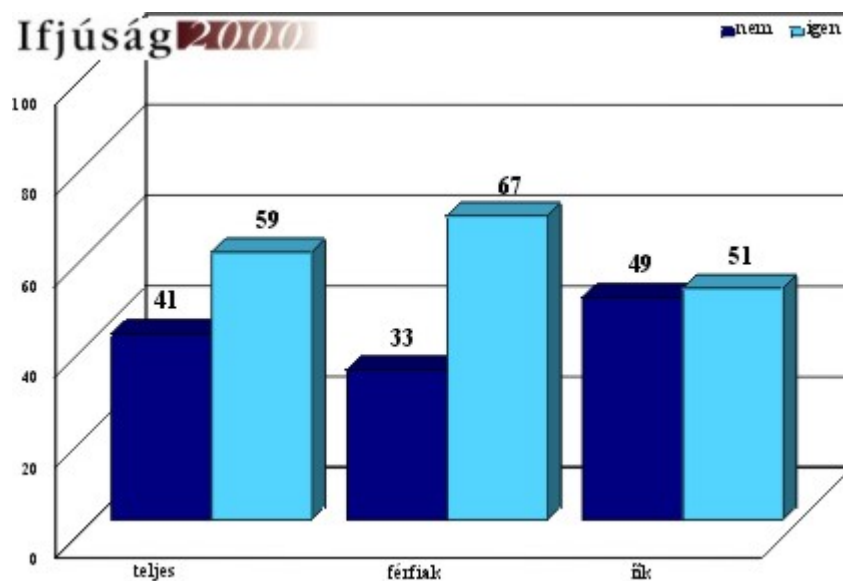
Nagyon erős összefüggés mutatható ki a szülők dohányzási hajlandósága és a fiatalok dohányzási szokásai között. Ha a szülők egyike sem dohányzik, akkor nagyon nagy a valószínűsége, hogy a fiatal sem gyújt rá, míg ellenkező esetben – ha mindkét szülő dohányos –, akkor a rendszeres, hetente legalább egyszeri dohányzás eléri az 50 százalékot.

ALKOHOLFOGYASZTÁS

A 15–29 éves korosztály 59 százaléka vallja, hogy fogyasztott már életében alkoholt. Az alkoholfogyasztás tekintetében lényegesen eltér a férfi és a női megkérdezettek magatartása. A férfiak kétharmada szokott saját bevallása szerint alkoholt fogyasztani, míg a nőknél ez az arány alig éri el az 50 százalékot.

22. ábra. Szokott-e alkoholt fogyasztani?

A kérdésre válaszolók százalékában

Az alkoholt fogyasztók körülbelül egyhatoda heti rendszerességgel, vagy még annál is sűrűbben iszik szeszes italt, míg négyötöde alkalmi fogyasztónak vallja magát. A férfiak esetében a rendszeres alkoholfogyasztók aránya meghaladja az egyötödöt (3 százalék naponta fogyaszt), míg a nők kevesebb, mint 6 százaléka vallja magáról, hogy legalább heti rendszerességgel nyúl az alkohollal teli pohárhoz. A napi rendszerességgel alkoholizálók között az átlagos értékhez képest felülreprezentáltak a 24 évesnél idősebb korosztályba tartozók, ezzel párhuzamosan minél fiatalabb valaki annál valószínűbb, hogy csak alkalmi alkoholfogyasztó.

DROGOK

Az önbevalláson alapuló, anoním kérdőívben a 15–29 éves korosztály 7 százaléka jelezte, hogy az alkoholon kívül kipróbált már valamilyen drogot, hangulatjavító szert. Megjegyzendő, hogy ezen kényes kérdés esetében is meglehetősen alacsony (3 százalék) volt a válaszmegtagadók aránya.

A cigarettához és az alkoholhoz hasonlóan a drogok esetében is felülreprezentáltak a férfiak a nőkhöz képest a kipróbálást tekintve.

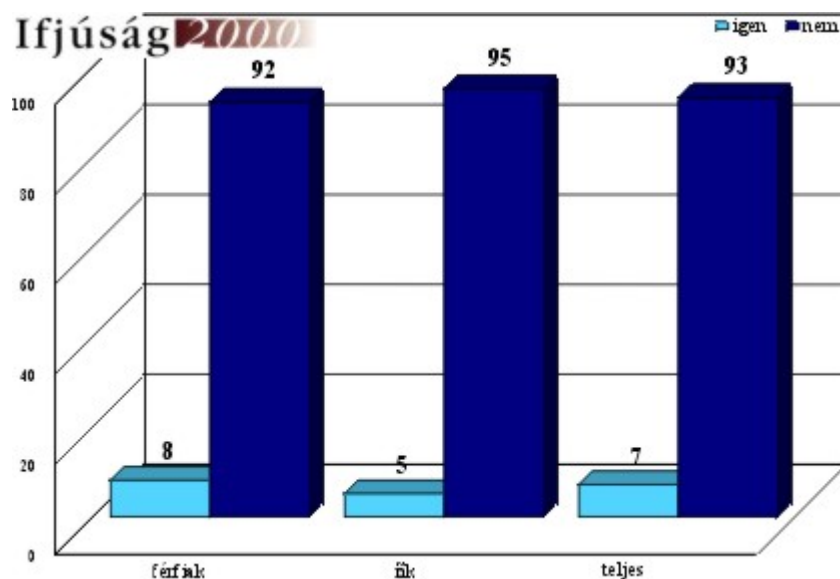
Saját bevallásuk alapján a drogokat életükben valaha is kipróbálók között az átlaghoz képest jóval nagyobb arányban találhatunk budapesti fiatalokat (13 százalék), míg a legalacsonyabb arányt az észak-alföldi régióban regisztrálhatjuk (5 százalék). Az átlagos értékhez képest a középfokú vagy annál magasabb végzettséggel rendelkezők (8 százalék) nagyobb arányban találhatók azok között, akik már kipróbáltak valamilyen hangulatjavító szert, drogot. Az életkori sajátosságokat tekintve megállapítható, hogy a drogok hatásait első kézből, tapasztalati úton ismerők a tendenciát tekintve a 22–26 éves korosztályon belül találhatók. E két határvonal alatt és felett csökken a drogokat kipróbálók aránya.

A korcsoportos bontásból következően azok között a fiatalok között magasabb a drogokkal találkozó aránya, akik állásban vannak. A dolgozók több mint 8 százaléka, a többi csoport 5 százaléka próbált már ki hangulatjavító szert vagy drogot.

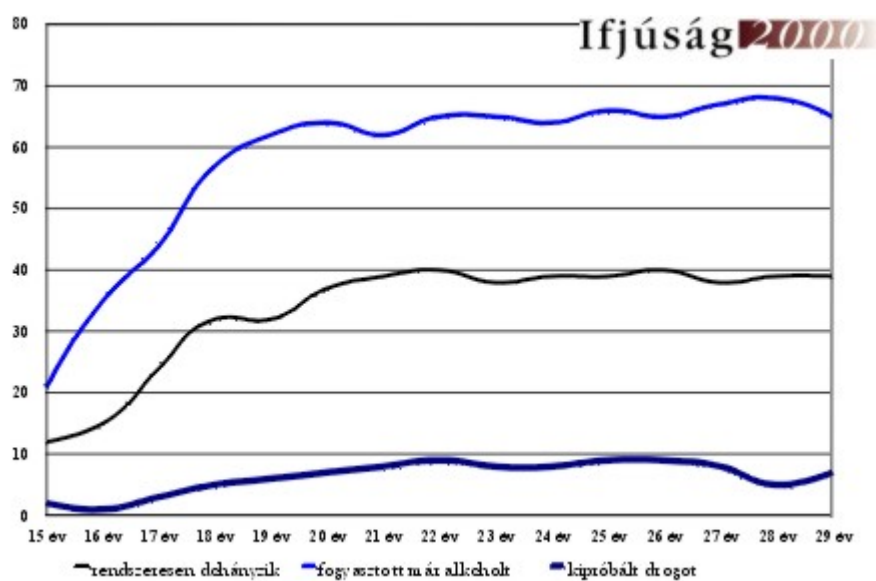
Az adatok azt mutatják, hogy a drogok kipróbálásához képest azok használata sokkal érzékenyebb kérdés. Míg az előbbi kérdésnél a válaszmegtagadók, „nem válaszolók” aránya 3 százalék körül mozgott, a használat gyakoriságával és a használt szer fajtájával kapcsolatban az arány jóval magasabb – megközelíti a 15 százalékot.

Bevallásuk szerint a választ adók 4 százaléka próbált ki marihuánás cigarettát élete során. A droghasználat tekintetében a második leggyakrabban használt szernek az orvosi ajánlat nélkül szedett nyugtatók és altatók számítanak. Diszkódrogokat, amfetaminszármazékokat a kérdésre válaszolók alig néhány százaléka használt életében. Végül, az adatok szerint a legkevésbé kedvelt drogféleségek a szerves oldószerek.

23. ábra. Kipróbált-e Ön már valamilyen drogot?
A kérdésre válaszolók százalékában

24. ábra. Az alkohol, a cigaretta és a drogok fogyasztása korcsoportonként
A kérdésre válaszolók százalékában

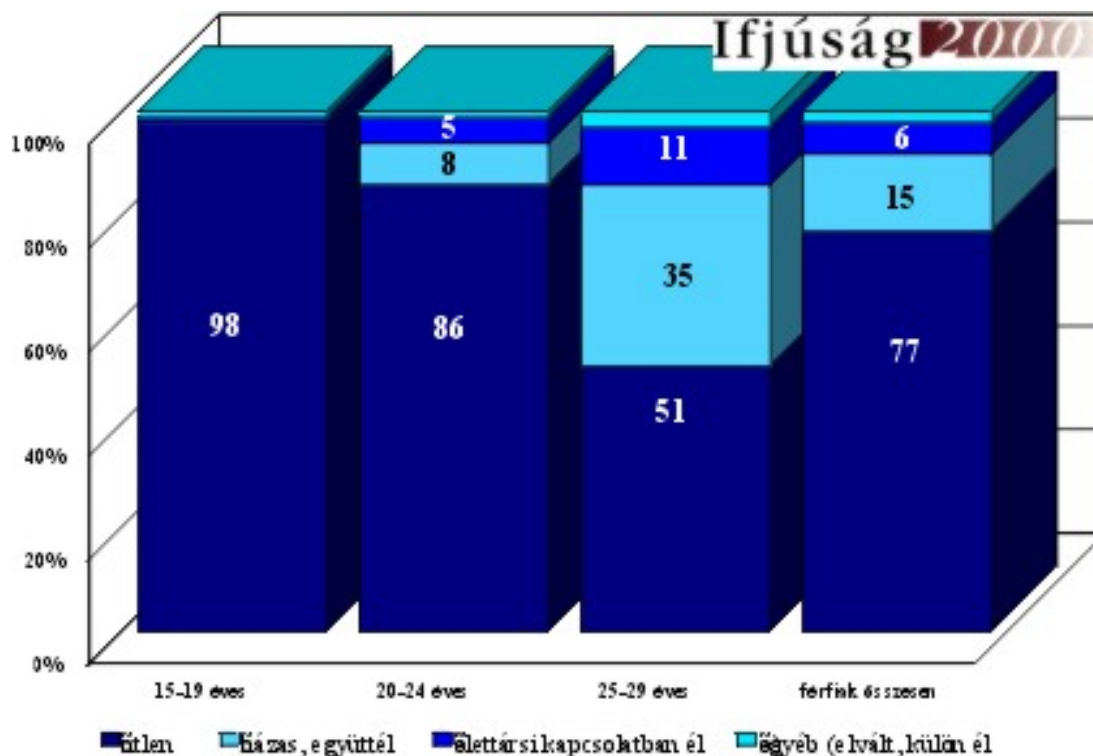
CSALÁDI ÉLETCIKLUS, PÁRKAPCSOLATOK, CSALÁDALAPÍTÁS, GYERMEKVÁLLALÁS

Az *Ifjúság 2000*© adatai alátámasztják azokat a megfigyeléseket, melyek az elmúlt évtizedben felgyorsult folyamatokról: a házasságkötések számának visszaeséséről, az élettársi kapcsolatok növekedéséről, a házasodási életkor kitolódásáról és a gyerekvállalási kedv csökkenéséről szólnak.

A házasságkötéseket illetően elmondhatjuk, hogy házastársi kapcsolatban élők száma és aránya meglehetősen alacsonynak bizonyul. A 15–19 éves férfiak közt egy-két kivételtől eltekintve nem találunk házast, a 20–24 éveseknek is mindössze 8 százaléka nős, de még a 25–29 éves korosztályban is alig haladja meg arányuk az egyharmadot. Bármilyen meglepő, a nők körében sem kimagasló a házasodási „kedv”. A 19 év alatti nőknek mindössze két százalékaról, a 20–24 éveseknek mintegy kéttizedéről, de még a 25–29 éveseknek is alig több mint a feléről mondható el, hogy férjnél van. Településtípusonként azonban jelentős eltérések tapasztalhatók, hiszen míg a fővárosi fiataloknak csak alig több mint egytizede él házasságban, addig a falusi fiataloknak már egynegyede tartozik ebbe a kategóriába.

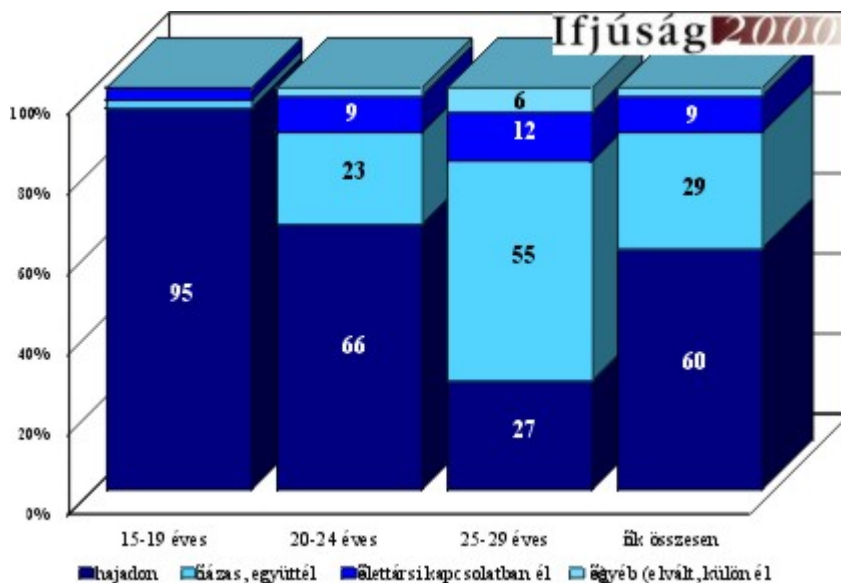
25. ábra. Férfiak családi állapota korcsoport szerint

A férfi sokaságra vetített százalékos eredmények

Az élettársi kapcsolat ugyan terjedőben van – a nők 9, a férfiak 6 százaléka él jelenleg ilyen párkapcsolatban –, ez azonban nem ellensúlyozza a házasságkötések számának csökkenését. Megfigyelhető ugyanakkor, hogy az életkor növekedésével emelkedik az élettársi kapcsolatban élők aránya, így a 25–29 éveseknek már több mint egytizede él ilyen keretek között. Ez a fajta párkapcsolat a falusi fiatalok közt éppúgy elterjedt, mint a városiak körében.

26. ábra. Nők családi állapota korcsoport szerint
A teljes női mintára vetített százalékos eredmények

Az eddig házasságra lépett nők csaknem a fele 18–20 évesen, harmada 21–23 évesen, egytizede pedig ezen életkort követően kötött házasságot. A férfiaknál szintén megfigyelhető a házasságkötés idejének kitolódása, amennyiben több mint felük 22–25 éves kor között házasodott, további egytizedük pedig ezen életkort követően. Figyelembe véve a nőtlenek és a hajadonok magas arányát, a 20–29 éves korosztályban a házasodási életkor további kitolódása várható.

5. táblázat Családi életciklus korcsoportonként
A teljes mintára vetített százalékos megoszlás

	15–19 éves	20–24 éves	25–29 éves
Csonka családban él (szülői család)	20	18	10
Nukleáris családban él (szülői család)	70	49	22
Kiterjedt családban él (szülői család)	5	4	1
Élettárssal él (saját család)	2	7	11
Házass (saját család)	1	17	51
Egyedül él	2	5	5
Összesen	100	100	100

A gyermekvállalási kedv – a fentiek ismeretében nem meglepő módon – nagyon alacsony szintet mutat: a fiatalok kissé több mint egytizedének egy, 7 százalékának kettő, s mindössze 2 százalékának van három vagy több gyermeke. A gyerekek háromnegyedét együtt élő házastársak, 6 százalékát elvált vagy különélő szülők, 12 százalékát élettársi viszonyban élők, 6 százalékukat pedig hajadonok nevelik.

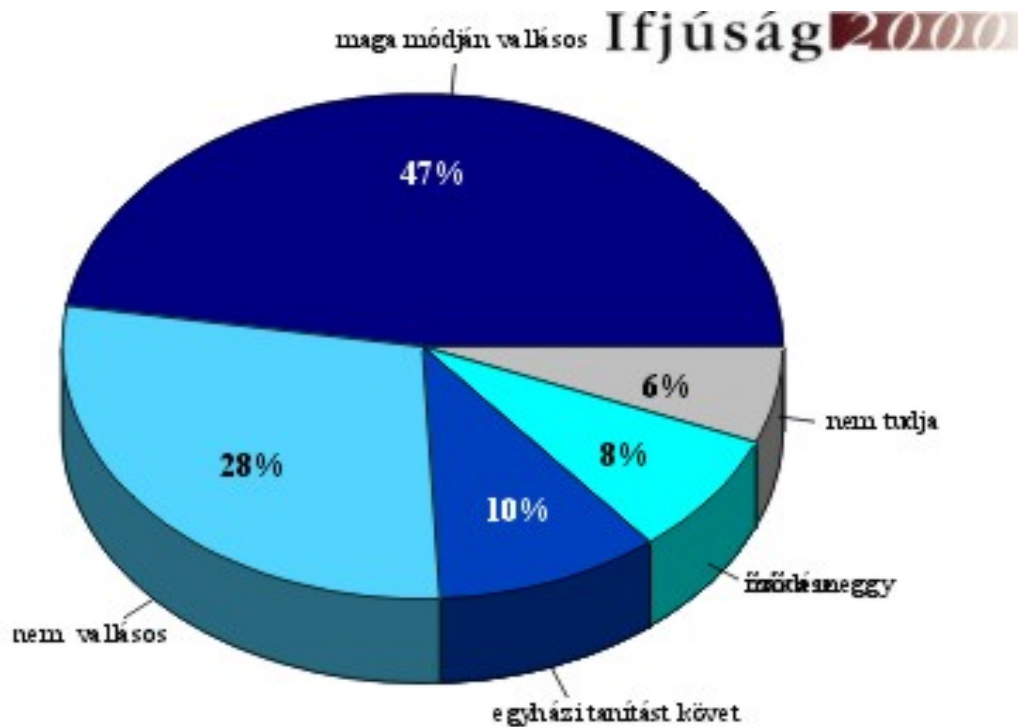
Ami a további gyermekvállalási terveket illeti, azok sem utalnak „áttörésre” a jelenlegi állapotokhoz képest. Úgy tűnik, hogy a fiataloknak csak közel fele rendelkezik viszonylag kiforrott elképzelésekkel, közülük a legtöbben kettő (28 százalék), némileg több mint egytizedük (13 százalék) egy, és csupán 5 százalékuk három vagy több gyermek felnevelésében gondolkodik. A többiek egyelőre várakozó álláspontra helyezkednek, és főként a körülményektől és a „jövőtől” teszik függővé kimondatlan vagy homályos elképzeléseik realizálását.

VALLÁSOSSÁG

Az *Ifjúság 2000*© eredményei azt mutatják, hogy a 15–29 éves korosztály egytizede vallja magát az egyház tanítása szerint vallásosnak, és majdnem minden második állítja, hogy a maga módján vallásos. Ezek szerint együtt véve a 15–29 éves korosztály közel háromötöde vallásosnak tekinti önmagát. Ezzel szemben valamivel több mint egyharmaduk nem vallásos, sőt ezen rétegen belül 8 százalékkal kifejezetten ateistaként jellemzi saját magát.

27. ábra. A 15–29 éves korosztály valláshoz való viszonya.
A teljes mintára vetített százalékos megoszlás

A fiatalok több mint egyharmada saját állítása szerint vallásos nevelésben részesült, ugyanakkor minden bizonnyal valamilyen szinten érvényesültek a vallási hatások annál a további közel 7 százaléknál is, akik az adott pillanatban nem tudták megítélni egyértelműen az otthoni vallásos nevelés meglétét.

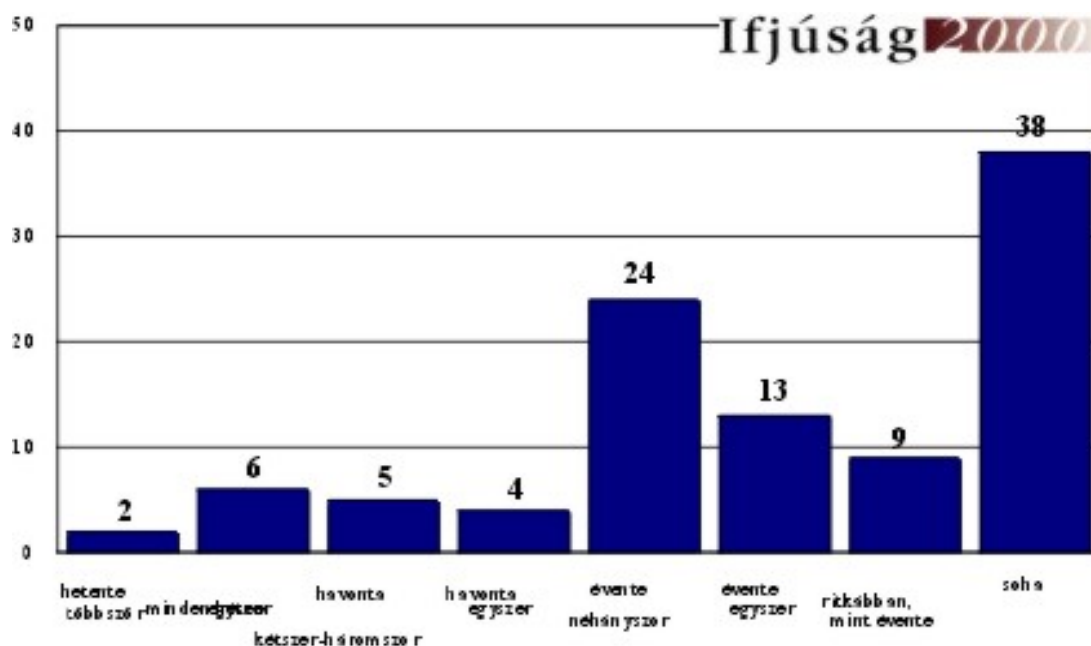
A vizsgálat harmadik vallási vonatkozású kérdése a megkérdezettek felekezeti hovatartozására kérdezett rá; egyfelől a születés kori bejegyzés, másrészt a jelenlegi, személyes hovatartozás vonatkozásában. Ami a születés kori bejegyzéseket illeti, a fiatalok kétharmada katolikus (ezen belül 95 százalékuk római szertartásrendű), közel egyötöd református, s három százaléka evangélikus. A kisegyházakban, szektákban történő bejegyzés nem jellemző, továbbá egytizede alatt van a válaszolók között azok aránya, akiket nem kereszteltek meg, illetve jegyezték be.

A jelenlegi felekezethez tartozás már alacsonyabb vallásos önidentifikációt mutat: a fiatalok majdnem fele úgy érzi, hogy nem tartozik semelyik felekezethez sem. A megkereszteltek, bejegyzettek, illetve a magukat valamilyen felekezethez, vallási közösséghez közel érzők felekezeti megoszlása azonban a fentebb leírtakhoz közel azonos képet mutat: héttizedük katolikus, egyötödük református és 4 százalékuk evangélikus. Ezek szerint a keresztség szerinti felekezet elhagyása a nagyegyházakat nagyjából azonos mértékben érinti. Ez utóbbi két kérdés esetében a hiányzó válaszok száma meglepően magas, részarányuk 12 százalék, illetve 16 százalék.

A fiatalabb generációk vallásgyakorlása szintén az alacsonyabb vallásossági szint irányába mutat. Amíg a hetente templomba járók aránya 8 százalék, addig a másik póluson a megkérdezettek egyharmada nyilatkozott úgy, hogy soha nem jár templomba.

28. ábra. Milyen gyakran jár vallási szertartásra?

A kérdésre válaszolók százalékában

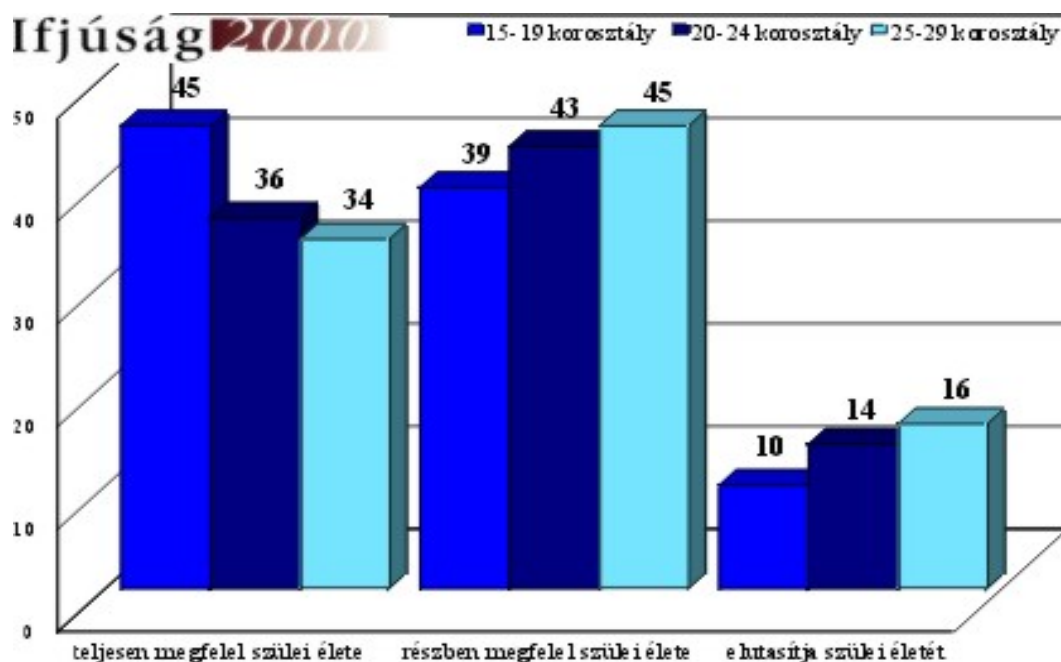
Az *Ifjúság 2000*© vizsgálat vallási adatainak alapmegoszlásai áthagyományozott vallási kultúráról, gyengülő vallási önidentifikációról és kisebbségben lévő egyházasan vallásos csoportról tanúskodnak.

ÉRTÉKEK, SZEMÉLYES ÉLETTERVEK, POLITIKÁHOZ VALÓ VISZONY

ÉRTÉKEK, ÉRTÉKVILÁG

Az *Ifjúság 2000*© kutatásban megjelenő eredmények tanúsága szerint a mai magyar fiatalok értékei, értékítéletei, megítélései az elmúlt évtizedben *részben átalakultak*, de részben követik szüleik gondolkodásmódját is. Jelzi ezt az is, hogy a 15–29 évesek több mint harmada gondolja úgy, hogy szüleik gondolkodásmódja, értékítéletei megfelelnek saját eszményeiknek, további kétötödük gondolja úgy, hogy részben megfelelnek. Mintegy 15 százalék azok aránya, akik elutasítják szüleik eszményeit. Ez is mutatja, hogy a változó világ hatására bizonyos értékek alakulnak csak át, a teljes gondolkodási paletta csupán árnyalatokkal változik meg. A fiatalok viszonyát környezetük hagyományaihoz, értékeihez legjellemzőbben az mutatja, hogy mennyire tudnak azonosulni, egyetérteni szüleikkel, illetve környezetükkel (tanáraikkal, munkatársaikkal, barátaikkal, házastársukkal/élettársaikkal) az őket körülvevő világ megítélésében. Ha korcsoportok alapján vizsgáljuk e kérdést, látható, hogy lényeges, szignifikáns különbségek mutathatók ki az egyes korosztályok között.

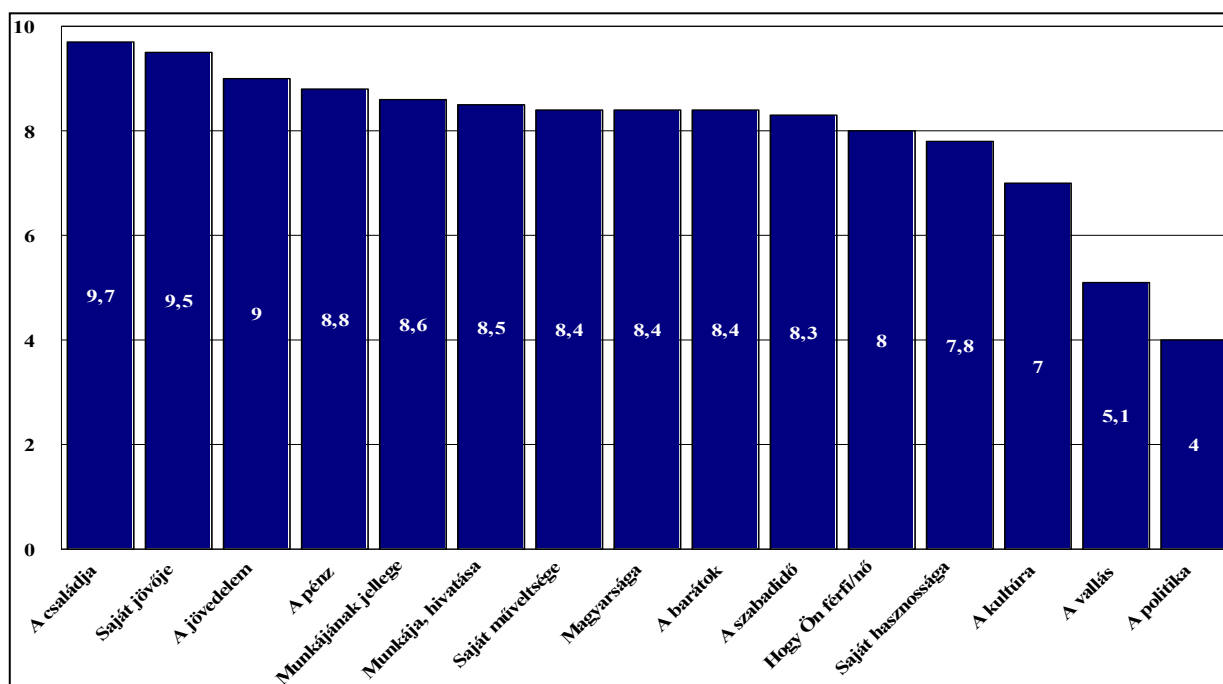
29. ábra. Megfelel-e az Ön eszményének szülei élete?
Korcsoportonkénti százalékos eredmények

A további adatok azt mutatják, hogy a fiatalok világlátása leginkább – nem meglepő módon – házas társuk, élettársuk, valamint barátaik gondolkodásával, értékítéleteivel egyezik meg. A mindennapi aktivitásukat meghatározó foglalkozási körükből adódó iskolatársakkal, illetve kollégákkal, munkatársakkal való véleményegyezés már alacsonyabb értéket mutat (egyötödüknek egyezik meg teljes mértékben a véleménye ezen csoportokkal). A fiatalok világlátása legkevésbé a társadalmi hierarchiában felettük álló személyek, így a tanáraik és feletteseik vélekedésével egyeztethető össze.

A fiatalok értékpreferenciái differenciált képet mutatnak. Az emberek életviteléhez kapcsolódó 16 érték kategóriát tekintve a kutatás jelenlegi állapotában három alapvető típus különböztethető meg. Az 1-től 5-ig terjedő skálán mért átlagértékek alapján a 15–29 éves korosztály számára legfontosabbnak a harmonikus, boldog élethez köthető, immateriális értékek mutatkoznak. Ide sorolhatjuk a családi biztonságot, az igaz barátságot, a szerelmet, a békés világot, valamint a belső harmóniát. Ezek az értékek rendkívül magas – az iskolában szokásos osztályzatban kifejezve jeles – átlagértékeket kaptak. A felsorolt értékekből képezhető egy másik homogén csoport. Az ebben a csoportban található értékek jelentősége valamivel kisebb – négyes átlagértékű –, de azonos tartalmuk: az anyagi javakhoz való viszonyuk összeköti őket; ezek a gazdagság, a rend, az érdekes és változatos élet, a kreativitás. Mindezen értékek mögé sorolódik egy harmadik típus, amelyet általános társadalmi tudatként írhatunk le, ide a nemzeti identitás, a tradíciók jelentősége, a hatalomhoz való viszony sorolható. Az adatok azt mutatják, hogy a magyar fiatalok

30. ábra. Mennyire fontos az Ön számára...?
0–10-ig terjedő skála értékei

számára a legkisebb jelentősége az érték kategóriák közül a hatalomnak van (2,5-ös átlagérték).

A fiatalok arra a kérdésre, hogy mennyire fontosak számukra – egy 0-tól 10-ig terjedő skálán – az alábbi értékek, a következő „sorrendet” alakították ki (az átlagértékek alapján):

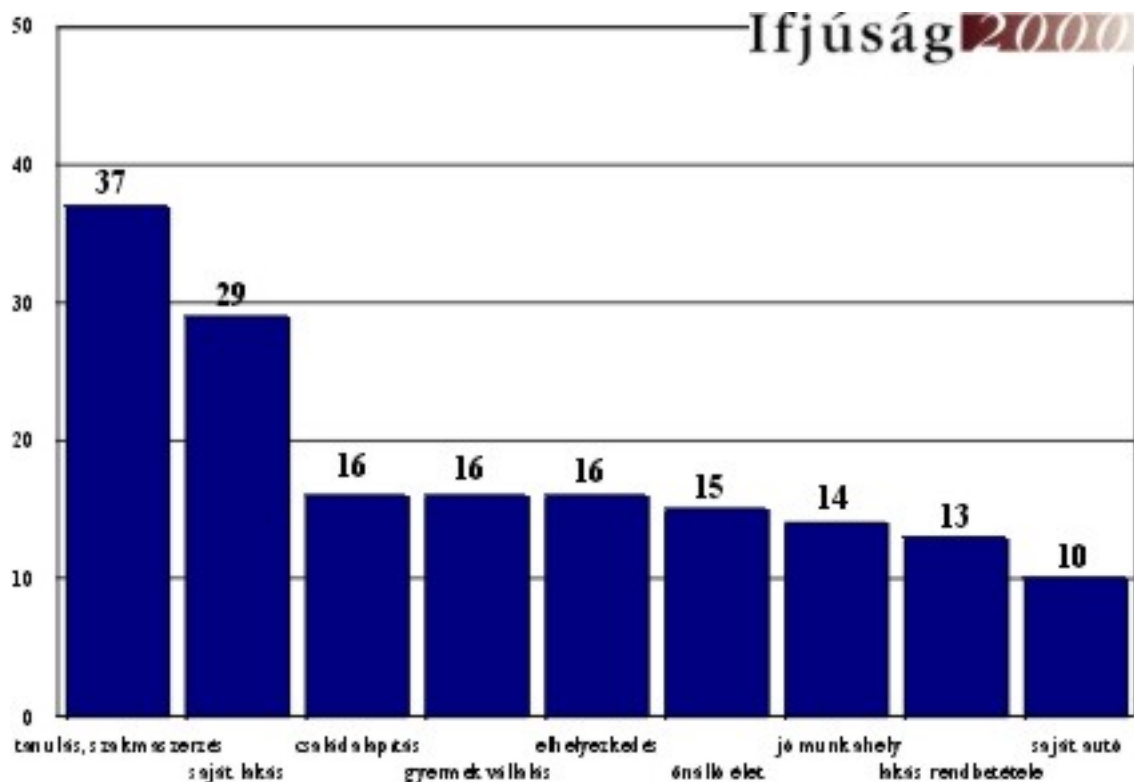
SZEMÉLYES TERVEK, ELKÉPZELÉSEK

A jövőkép alakulását meghatározó lényeges faktor, a személyes elképzelések dimenziójában egyértelmű helyzetkép rajzolódik ki. A megkérdezett fiatalok 90 százaléka számolt be valamilyen kialakult, konkrét elképzeléséről jövőbeni céljait illetően. Az elképzelések típusrendszerében kitüntetett helyet foglalnak el a munkaerőpiacon történő sikeres szereplés elérésére, illetve az önálló egzisztencia megteremtésére irányuló törekvések.

Az említések megoszlási szerkezete, illetve fontossági sorrendje között egyértelmű különbségek érzékelhetők az egyes életkori csoportokat tekintve. Összességében a legnagyobb gyakorisággal a tanulás, szakmaszerzés szerepel megvalósítandó elképzelésként. Az említések összevont adatait tekintve a 15–19 évesek körében 57, a 20–24 éveseknél 31, a 25–29 évesek körében 13 százalékos gyakorisággal szerepelnek ezek az elemek.

31. ábra. Milyen személyes élettervei vannak a következő öt esztendőre?

Két válasz összevont százalékos eredménye

A második leggyakoribb elem a saját lakás, az önálló otthon megszerzése. Itt az említések gyakorisága az életkor emelkedésével gyors ütemben növekszik: a 15–19

éveseknél 12, a 20–24 éveseknél 41, a 25–29 éveseknél 47 százalékos gyakoriság regisztrálható.

A megvalósítani kívánt célok összesített sorrendjében a harmadik, illetve negyedik helyen, egyaránt mintegy 16–16 százalékos említési gyakorisággal a családalapítás, valamint a gyermekvállalás, illetve a gyermek felnevelése áll. A családalapítás említési gyakoriságát tekintve a nőknél 19 éves korban mutatkozik ugrásszerű növekedés, a 24 éves korban tapasztalható csúcs után folyamatos csökkenés következik, amely elsődlegesen a családos státusz elérésének növekvő gyakoriságával függ össze. A férfiaknál a családalapítás iránti igény 21 éves korban mutat ugrásszerű növekedést, a csúcs 24–25 éves korban következik be, ezt követően – elsődlegesen ugyancsak a családos státuszúak számának emelkedése miatt – folyamatos csökkenés következik be.

Elkülönítve a hajadon, illetve nőtlen státuszúak csoportját, az adatok azt mutatják, hogy a családalapítási kedv a férfiaknál 21 éves korban tapasztalható ugrásszerű növekményét követően az életkor előrehaladtával a legfelső vizsgált évjáratig, azaz 29 éves korig folyamatosan növekszik. A hajadon nőknél az ugrás 19 éves korban tapasztalható, 26 éves korig folyamatos a növekedés, amelyet ingadozó, de egyértelmű csökkenés követ.

A gyermekvállalás iránti igény az életkor szerinti említési gyakoriságot tekintve a nőknél 22, a férfiaknál 25 éves korban mutat ugrásszerű emelkedést. Lényeges különbség a két nem között, hogy bár a férfiaknál a gyermek iránti igény az életkor növekedésével egészen 29 éves korig folyamatosan emelkedik, a nőknél mégis jóval gyakoribb, évjáratonként átlagosan mintegy 15 százalékponttal magasabb az említés aránya. A nőknél a gyermekvállalás iránti igény növekedése 26 éves korig tart, utána enyhe, de folyamatos csökkenés következik, amely összefüggésben áll a gyermekes nők arányának növekedésével.

A személyes élettervek sorrendjében a gyermekvállalást az „önálló életvitel megteremtése” és a megfelelő munkahely megszerzésének igénye követi, nagyjából azonos, mintegy 14–15 százalékos gyakorisággal. Ezen kívül jelentősebb, mintegy 13 százalékos gyakorisággal fordul elő a lakásfelújítás, lakásbővítés célkitűzése, jellemzően az életkor növekedésével drasztikusan növekvő módon. Az egzisztencia, illetve karrier építéséhez társuló olyan fogalmak, mint például a külföldi munkavállalás, szakmai sikerek, vállalkozás indítása mintegy 5 százalékos gyakorisággal jelentek meg.

Az élettervek megvalósulásának esélyeit tekintve szembetűnő optimizmust közvetítenek az empirikus adatok. Az értékelhető választ adók – a megkérdezettek 94 százaléka – közül 88 százalék részben vagy túlnyomó mértékben bizakodó, mindössze 12 százalék nyilvánított borúlátó véleményt a jövőt illetően.

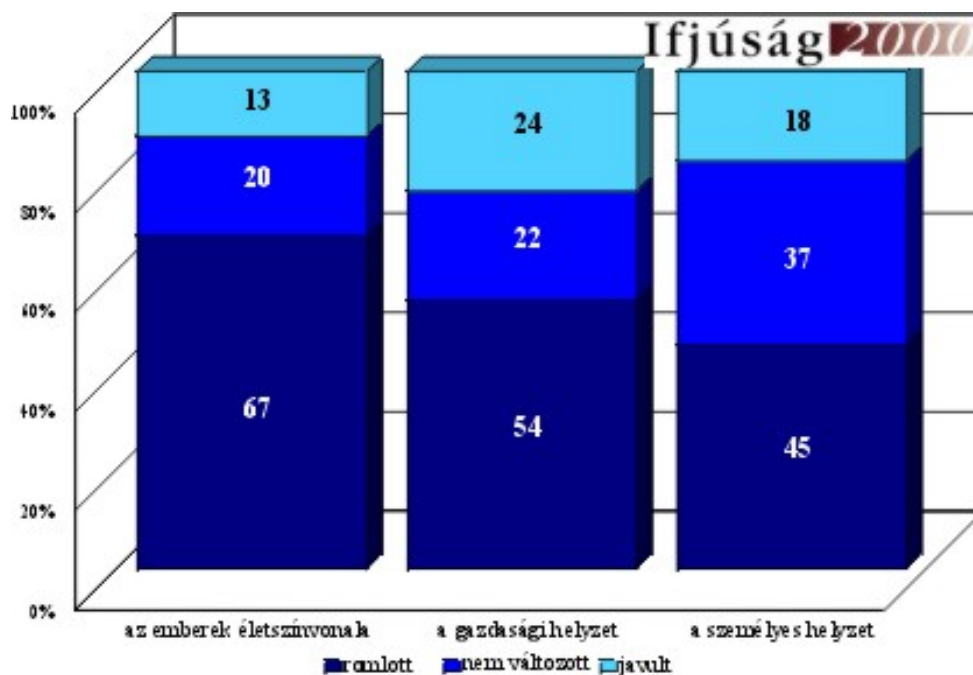
TÁRSADALMI KÖZÉRZET

A vizsgálat a fiatalok körében uralkodó társadalmi közérzet alakulását alapvetően az életminőségre kiható gazdasági helyzet dimenziójában, a személyes élethelyzet szubjektív értékelésében, a személyes élettervek és az érvényesülés esélyeinek dimenzióiban közelítette meg.

A korábbi magyar és nemzetközi vizsgálatokban már több ízben alkalmazott kérdések azt tudakolták a fiataloktól, hogy a rendszerváltás óta eltelt időszak egészére visszatekintve miként értékelik az ország gazdasági helyzetének, az emberek életszínvonalának, valamint saját személyes helyzetüknek az alakulását.

32. ábra. Mindent számításba véve, véleménye szerint a rendszerváltás óta hogyan alakult...?

A kérdésre válaszolók százalékában

A visszatekintő értékelő válaszokat alapvetően a negatív megítélés dominálta. A fiatalok legkedvezőtlenebbül az emberek életszínvonalának alakulását minősítették. Az értékelhető választ adó megkérdezettek kétharmada szerint romlott, egyötödük szerint változatlan maradt, és mindössze 13 százalékuk szerint javult az emberek életszínvonala a rendszerváltás óta eltelt időszakban.

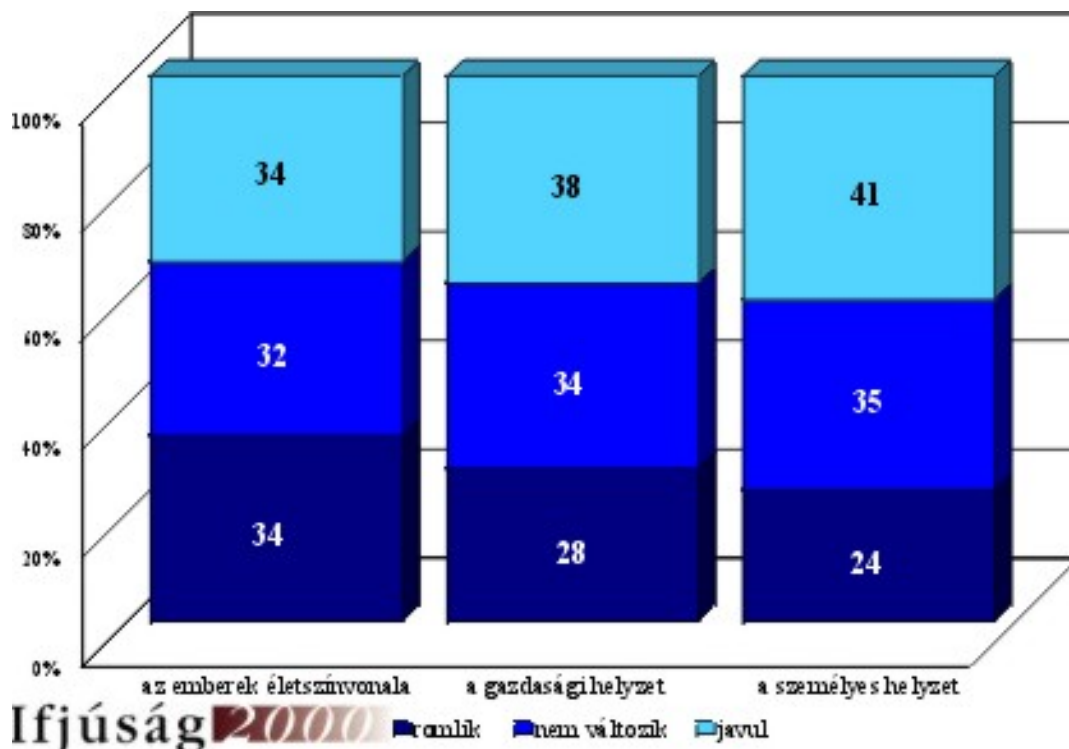
Kevésbé negatív, de még mindig dominánsan kedvezőtlen megítélés övezi az általánosságban vett gazdasági helyzet alakulását. Az értékelhető válaszok több mint fele szerint a rendszerváltás óta eltelt időszakban romlott a gazdasági helyzet, közel egyötödük szerint nem változott, és ugyancsak mintegy ötödük szerint volt javulás érzékelhető.

Az általánosságban értelmezett „személyes helyzet” romlásáról mintegy 45 százalékban számoltak be, változatlanságot 38, javulást mintegy 18 százalékos arányban jeleztek.

A személyes helyzet jelenre vonatkozó, mindent számításba vevő általános értékelését tekintve sajátos, ambivalens kép rajzolódik ki. Közel annyian jelzik egyértelmű elégedetlenségüket, mint amennyien egyértelmű elégedettségről számolnak be. A két megoszlási arány az értékelhető választ adók körében 10, illetve 8 százalék. Hasonló a helyzet a túlnyomóan elégedetlen, illetve túlnyomóan elégedett kategóriák esetében: a megoszlás itt 12, illetve 14 százalék. Végül 57 százalék számolt be arról, hogy általános helyzetével részben elégedett, részben elégedetlen. Az ebben a dimenzióban uralkodó hangulati klíma könnyebb érzékeltetése kedvéért +/-100-as skálára vetítve a megoszlást mínusz 1-es indexértéket kapunk, tehát összességében semleges megoszlás mutatkozik, a retrospektív értékelés dominánsan negatív hangulatával szemben.

A társadalmi közérzet másik meghatározó faktorát, a jövőre vonatkozó várakozásokat tekintve viszont a véleményklíma már szembetűnő módon a bizakodás irányába módosul. A megkérdezett fiatalok közel négytizede pozitív változásokat vár a gazdaságban a következő néhány évben, egynegyedük változatlanságra tippel, és csak alig több mint egyötödük tart a helyzet romlásától.

**33. ábra. Ha jövőre gondol, mit tart valószínűnek:
a következő években hogyan alakul...?
A kérdésre válaszolók százalékában**

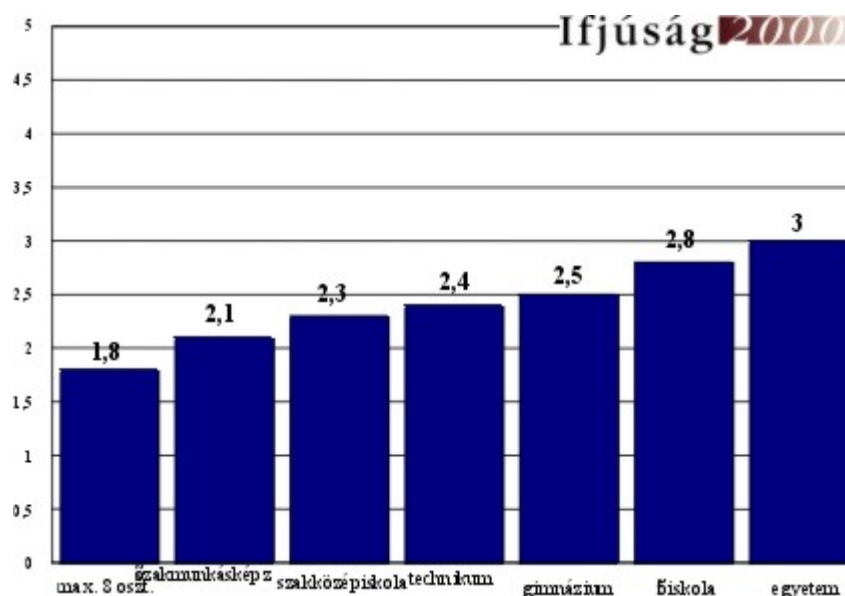
Az életszínvonal alakulására vonatkozó várakozások nagyjából azonos mértékben, egyharmad-egyharmad arányban oszlanak meg a javulást, változatlanságot, illetve romlást prognosztizáló kategóriák között.

A jövőbeni személyes helyzetre vonatkozó várakozásoknál mutatkozik az optimista vélemények legmagasabb aránya. Az értékelhető választ adók, mintegy kétötöde véli úgy, hogy saját helyzete javulni fog a közeljövőben, több mint egyharmaduk prognosztizál változatlanságot, és mintegy egynegyedük esetében regisztrálható a romló tendenciákra vonatkozó várakozás.

POLITIKAI ÉRDEKLŐDÉS, POLITIKAI AKTIVITÁS

A vizsgálat a politika iránti érdeklődés igen alacsony intenzitásáról szolgáltatott adatokat. A 18 évnél idősebbek körében az értékelhető választ adók 55 százalékát egyáltalán nem, vagy legfeljebb csak elenyésző mértékben érdekli a politika. Közepes intenzitású érdeklődés mintegy 33, intenzívebb érdeklődés mintegy 12 százalék esetében regisztrálható. Iskolázottság szerint azonban alapvető, szignifikáns különbségek regisztrálhatók a politika iránti érdeklődés tekintetében.

34. ábra. Különböző iskolai végzettséggel rendelkező fiatalok érdeklődése a politika iránt
1–5-ig terjedő skála átlagai

A politikai érdeklődés alacsony intenzitása a politikai tájékozottság és a politikai részvétel alacsony mutatóival társul. A 18 évnél idősebb megkérdezettek 77 százaléka tudta név szerint megjelölni a köztársasági elnököt. Mintegy 12 százalékuk csupán arról értesült, hogy az adatfelvételt megelőzően volt valamiféle változás ezen a poszton, 8 százalék pedig egyáltalán nem tudott válaszolni erre a kérdésre.

A bal–jobb ideológiai orientáció szerinti önbesorolásra a megkérdezett 18 évnél idősebbek mintegy 55 százaléka vállalkozott, közülük 47 százalék az egytől tízig terjedő skála semlegesnek tekinthető ötös fokozatába sorolta magát. Az önmagukat bal, illetve balközép pozíciókba sorolók együttes aránya 20, a jobbközép, illetve jobboldali pozíciókba

sorolóké 33 százalék. A nagymintás felvétel alapján kimutatható, az az egyéb kutatásokból is kirajzolódó nemzedéki sajátosság, miszerint a fiatal korcsoportok körében szignifikánsan magasabb a jobbközép és jobboldali orientációjúak együttes aránya.

A választási részvételi szándék és a pártpreferenciák szerinti megoszlás a fiatalok körében uralkodó meglehetősen bizonytalanságról árulkodik. Az összes 18 évnél idősebb megkérdezett 23 százaléka határozottan állította, hogy nem venne részt a választásokon, további 25 százaléka pedig nem tudta, hogy elmenne-e szavazni, illetve, hogy melyik pártra szavazna. A pártpreferenciát nyilvánító 18 évnél idősebbek körében a Fidesz–MPP támogatottsága 49, az MSZP-é 29, az SZDSZ-é 9, a MIÉP-é 4, az FKGP-é 3, az MDF-é pedig 2 százalék. Más egyéb párt támogatottsága nem haladja meg az egy százalékot.

A választástól való távolmaradás szándékáról nyilatkozók indítékai között a legnagyobb gyakorisággal, 20 százalékos előfordulással a politikával szembeni általános érdektelenség szerepel. 18 százalék azzal indokolja távolmaradását, hogy a pártok és képviselők nem tartják be ígéreteiket. 16 százalékuk szerint egyik párt sem alkalmas a vezetésre, 15 százalékuk szerint a pártok és képviselők csak saját hasznukra dolgoznak, 13 százalékuk szerint pedig azért értelmetlen a részvétel, mert mindegy, hogy ki kormányoz. A távolmaradás indokaként 7 százalékos gyakorisággal szerepel, hogy az illető nem ismeri a pártokat. 11 százalék azért nem menne el szavazni, mert nincs kialakult véleménye, 2 százalék pedig elvből sohasem szavaz.

POLITIKAI SZEREPLŐK TEVÉKENYSÉGÉNEK MEGÍTÉLÉSE

A kormány tevékenységének az elmúlt két esztendő alapján történő megítélésére a 18 évnél idősebb megkérdezettek 30 százaléka határozott vélemény híján nem vállalkozott, 5 százalékuk pedig indoklás nélkül elutasította a válaszadást. Az értékelhető választ adók 20 százaléka egyértelműen negatívan, 43 százaléka inkább negatívan, 33 százaléka inkább pozitívan, 4 százalékuk pedig egyértelműen pozitívan értékelt a kormány tevékenységét. Ez a megoszlás egy +/-100-as indexskálára vetítve a mínusz 20 pontos értéknek felel meg.

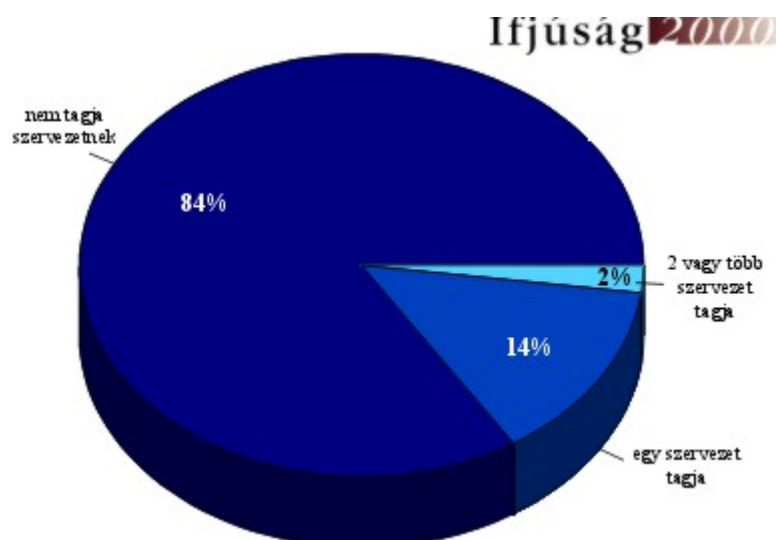
A baloldali ellenzék tevékenységének megítélésére a megkérdezett 18 évnél idősebbek 52 százaléka nem vállalkozott, 6 százalékuk visszautasította a válaszadást. Az értékelhető válaszok 17 százaléka egyértelműen negatív, 50 százaléka inkább negatív, 29 százaléka inkább pozitív, 4 százaléka pedig egyértelműen pozitív értékelést adott. A +/-100-as indexskálán a baloldali ellenzék értékelésének megoszlása a mínusz 23 pontos értéknek felel meg.

A jobboldali ellenzék tevékenységének megítélésére a megkérdezett 18 évnél idősebbek 54 százaléka nem vállalkozott, 6 százalékuk indoklás nélkül visszautasította a választást. Az értékelhető válaszok 25 százaléka egyértelműen negatív, 47 százaléka inkább negatív, 24 százaléka inkább pozitív, 4 százaléka pedig egyértelműen pozitív értékelést adott. A +/-100-as indexskálán a jobboldali ellenzék értékelésének megoszlása a mínusz 33 pontos értéknek felel meg.

SZERVEZETI TAGSÁG, SZERVEZETTSÉG

A civil szervezeti tagsággal kapcsolatos legfontosabb megállapítás, hogy a fiatalok kevesebb mint egyhateda rendelkezik szervezeti tagsággal. Ezen belül is „preferált” az egyházi közösséghez tartozás, hiszen a kérdésre választ adók 7 százaléka tartozik valamilyen vallási mozgalomhoz, valamint a sport- és szabadidős szervezeti tagság, ugyanis a választ adók 4 százaléka tartozik valamilyen sport- vagy szabadidős szervezethez. Az adatok szerint a 15–29 éves korosztályon belül gyakorlatilag értelmezhetetlen a párt- és a politikai ifjúsági szervezethez tartozás fogalma. A mintába került 8000 fiatal közül összesen 32-en tagjai politikai szervezetnek. Valamivel nagyobb a szervezettség a szakszervezetek oldaláról. Az összes megkérdezett fiatal 2 százaléka, míg a dolgozó fiatalok több mint 4 százaléka tartozik szakszervezethez vagy szakszervezeti szövetséghez. Az összes többi szervezettípusnál nem éri el a 2 százalékot a tagság mértéke. Különösen feltűnő a helyi, illetve a környezetvédelmi szervezetekkel szembeni apátia.

35. ábra. Tagja-e Ön valamilyen ifjúsági szervezetnek?
Az összes lehetséges ifjúsági szervezeti tagság alapján számított százalékos eredmény

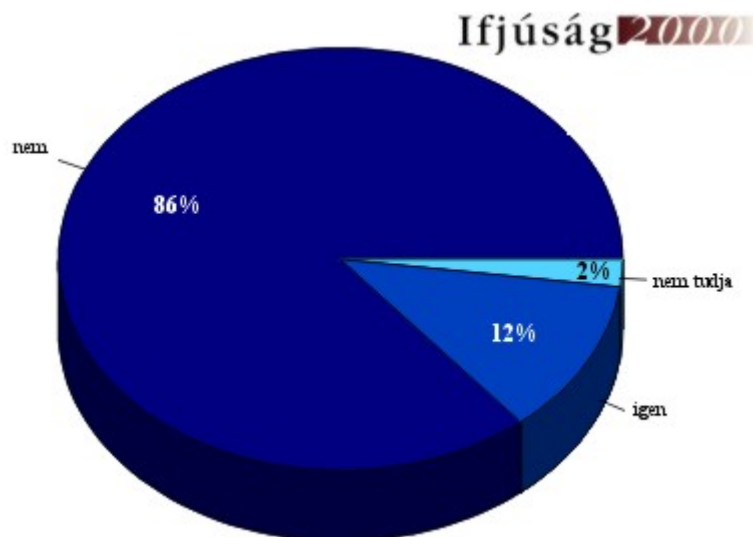
Azt, hogy kötődik-e formálisan is szervezetekhez, elsősorban az határozza meg, hogy a fiatal mely korosztályba tartozik, illetve ezzel szoros összefüggésben az, hogy mivel foglalkozik. Mintában képviselt súlyukhoz képest a tagsággal rendelkezők között felülreprezentáltak a középiskolába és a felsőoktatási intézménybe járók. Az alkalmazásban álló, dolgozó fiatalok tagsági kötődése viszont az átlagnál alacsonyabb. Jelentős különbség mutatható ki a fiatal férfiak és nők tagsági viszonyaiban. Az adatok azt mutatják, hogy a férfiak szervezetekhez való direkt kötődése egyértelműbb, jelentősebb. Fontos megjegyezni továbbá, hogy a magukat a politikai ideológiák közül inkább a jobboldalra helyezők között a szervezeti tagság elfogadottabb, magasabb arányú.

A szervezeti tagságtól némileg különbözik – de mindenképpen az egyes szervezetek fiatalok közötti elfogadottságát jelöli – az egyes ifjúsági szervezetek ismertsége és elismertsége. Az ifjúsági szervezetek ismertségét két különböző módszerrel mértük. Először arra kértük a fiatalokat, hogy soroljanak fel általuk ismert ifjúsági szervezeteket. A kapott adatok alapján – a tagsági viszonyhoz hasonló módon – a megkérdezettek egynegyede tudott legalább egy ifjúsági szervezetet megnevezni. A jelenleg is létező ifjúsági és diákszervezetek közül a öt legismertebb – sorrendben – a Magyar Cserkészszövetség, a Magyar Úttörők Szövetsége és a Baloldali Ifjúsági Társulás/Fiatal Baloldal, a Fidelitas, valamint a különböző települési ifjúsági szervezetek.

Az ifjúsági szerveződések ismertségét mérő másik módszer azon a feltételezésen nyugszik, hogy a jelentősebb organizációk rendezvényeik, megmozdulásaik révén érik el a fiatalokat. Arra voltunk tehát kíváncsiak, hogy a megkérdezettek voltak-e olyan rendezvényen, amely valamely ifjúsági szervezet nevével köthető össze. A magyar ifjúságot reprezentáló nyolcezer fiatal alig több mint egytizede vett rész ifjúsági szervezet által rendezett eseményen.

36. ábra. Az elmúlt egy évben részt vett-e Ön valamilyen ifjúsági szervezet által szervezett rendezvényen?

A teljes mintára vetített százalékos megoszlás

A fiatalok között a legkedveltebb rendezvények a könnyűzenei programok, a sportesemények, valamint a kulturális programok. A fiatalok által preferált események szervezői legnagyobb arányban a helyi, települési mozgalmak, amelyet nagyságrendekkel kisebb arányban az egyetemisták és főiskolások legnagyobb szervezete a HÖÖK/HÖKOSZ eseményei követnek, míg a korábban felsorolásra került ismert szervezetek közül leginkább a Baloldali Ifjúsági Társulás/Fiatal Baloldal emelhető ki. A cserkészek és az úttörők rendezvényei – ezen adatok szerint – kevésbé ragadták meg a megkérdezett fiatalok fantáziáját.

Mindezen adatok összességében azt mutatják, hogy a rendszerváltozás után kialakult mozgalmak még rendezvényeik, megmozdulásaik révén sem tudták megérinteni az ifjúságot.

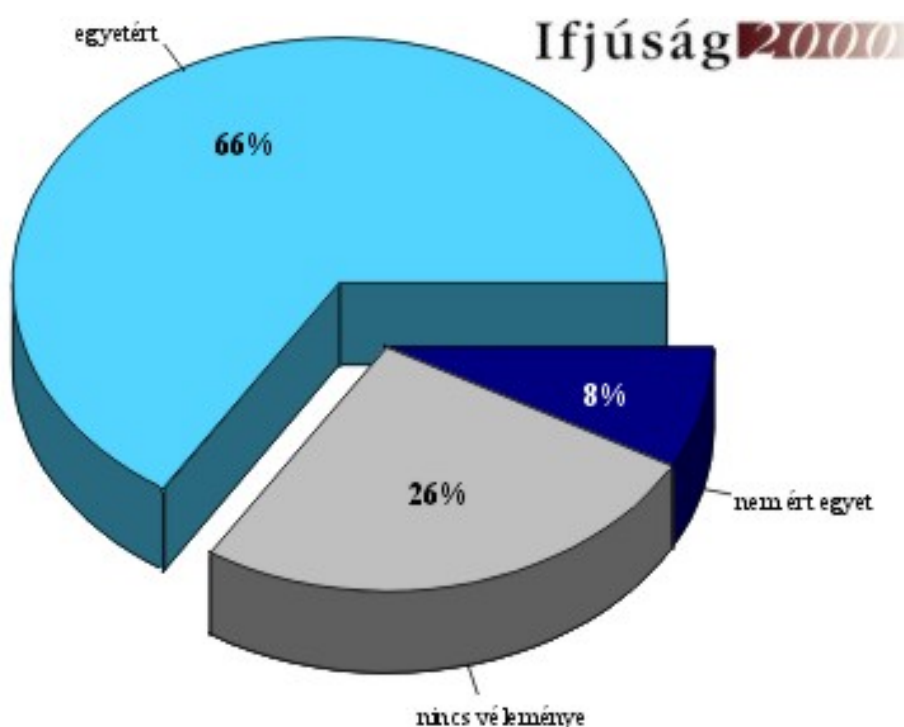

EURO-ATLANTI CSATLAKOZÁS

AZ EURÓPAI UNIÓS CSATLAKOZÁS ELFOGADOTTSÁGA

A 15–29 éves korosztály reprezentáló magyar fiatalok 98 százaléka hallott arról, hogy Magyarország csatlakozni kíván az Európai Unióhoz. A fiatalok kétharmada egyet is ért a csatlakozás szándékával.

37. ábra. Egyetért-e azzal, hogy Magyarország csatlakozzon az Európai Unióhoz?
A kérdésre válaszolók százalékában

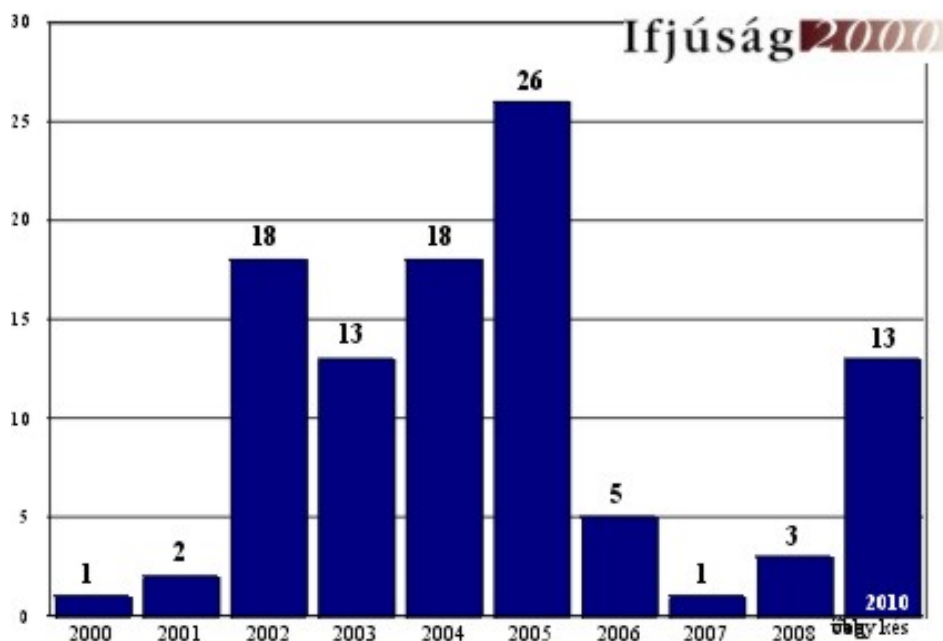
A csatlakozást igenlői között elsősorban a felsőfokú végzettséggel rendelkezők, illetve a jelenleg is felsőfokú intézménybe járók találhatók. Minél magasabb iskolázottságú a megkérdezett, annál nagyobb a valószínűsége, hogy elfogadja az uniós csatlakozás gondolatát. Ugyanakkor iskolai végzettségtől függetlenül, minél később, tehát a csatlakozás dátumához minél közelebb szerezte meg valaki aktuális végzettségét,

annál valószínűbb, hogy támogatja az integrálódást. A csatlakozást igenlők között elsősorban a budapestiek, valamint a Dunától nyugatra eső, jobb gazdasági teljesítményt felmutató régiókban élők fiatalok találhatók.

A 15–29 éves korosztály véleménye szerint a csatlakozás legvalószínűbb dátuma 2005. A megkérdezettek tizenhárom százaléka állítja azt, hogy a belépés a távoli jövőben (2010) vagy soha sem fog bekövetkezni.

38. ábra. Mikor lesz Magyarország tagja az Európai Uniónak?

A teljes mintára vetített százalékos megoszlás

Az európai uniós csatlakozás támogatása mögött a fiatalok egyfajta optimista jövőképe figyelhető meg. Véleményük szerint Magyarország gazdaságának számára lehetőségek tárházát nyithatja meg az integráció, ami az életszínvonal emelkedését, a munkalehetőségek bővülését is maga után vonhatja. Nem szabad ugyanakkor megelégedni egy kevésbé tudatos, inkább ösztönös érvelési módról sem, az elsődleges válaszok közel egynegyede arra utal, hogy a fiatalok szerint ez az egyetlen alternatíva, csak ezáltal lehetséges az Európához való felzárkózás.

A csatlakozást elutasító kisebbség főleg arra hívja fel a figyelmet, hogy az integráció – amelyre Magyarország még nem készült fel megfelelően – veszélybe sodorhatja, kiszolgáltatottá teheti a hazai gazdaságot. Az integrációt ellenző fiatalok ugyanakkor attól is tartanak, hogy az ország nemzeti identitása, nemzeti érdekei sérülhetnek, a nyitott határok révén az országot bizonytalan helyzetbe kerülhet, és a fokozódhat a devianciák terjedése Magyarországon.

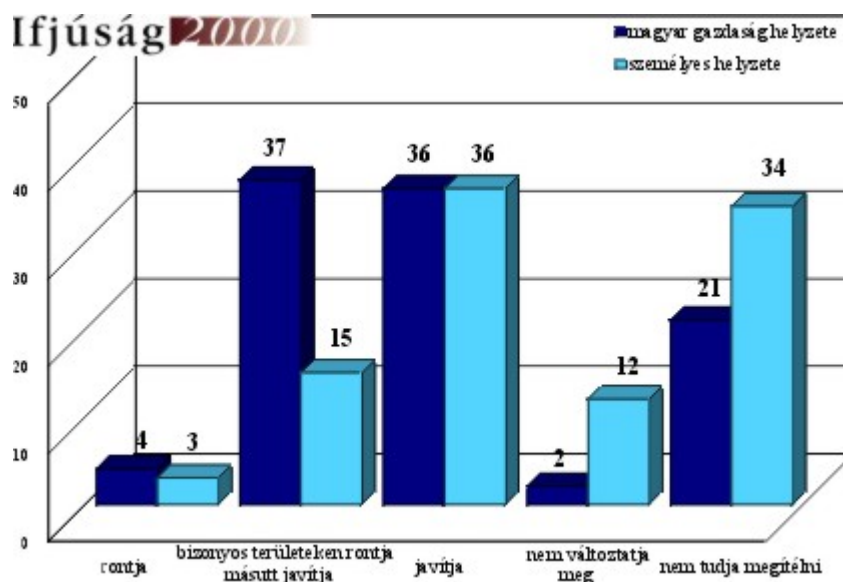
Az európai integráció az ország gazdasági helyzetére, valamint személyes életjövőre gyakorolt hatását a 15–29 éves korosztályba tartozó fiatalok különböző módon ítélik meg. A gazdaság jövőbeni alakulásáról egyértelmű állításokat tudnak tenni.

A fiatalok több mint kétharmada a helyzet átfogó vagy bizonyos szegmensekre kiterjedő javulását várja. Ezzel szemben az egyéni életesélyek megítélése sokkal bizonytalanabb. A 15–29 éves korosztály mintegy harmada nem tudja megítélni az integráció valós hatásait,

illetve magasabb azok aránya, akik a már kialakult élethelyzet tartós fennmaradását vetítik előre.

39. ábra. Hogyan hat az EU-tagság a kérdezett személyes helyzetének és a magyar gazdaság helyzetének alakulására?

A kérdésre válaszolók százalékában

A felsőfokú végzettséggel rendelkező, illetve a jelenleg is felsőoktatási intézménybe járó fiatalok mind a gazdaság, mind a személyes helyzet megítélése tekintetében bizakodóbbak társaiknál. A munkaerőpiacon már megjelent – elsősorban a 25–29 éves korosztályba tartozó – fiatalok azonban az átlagot jóval meghaladó mértékben nyilatkoznak kedvezőtlenül a személyes helyzet jövőbeni alakulásáról. Hasonlóan az európai integráció általános megítéléséhez, elsősorban a budapestiek látják pozitívan a gazdaság és személyes élethelyzetük alakulásának lehetőségeit. A válság-régiókban lakó 15–29 évesek viszont személyes helyzetük jövőbeni alakulásáról inkább negatívan nyilatkoznak.

NATO-CSATLAKOZÁS

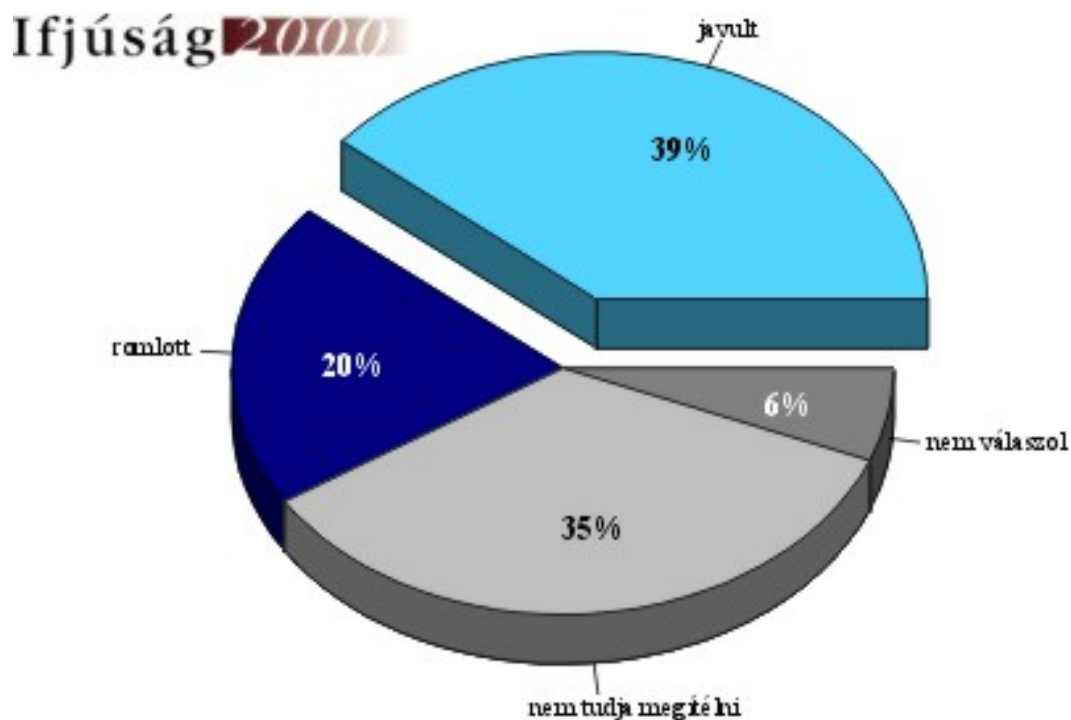
Magyarország 1999-ben csatlakozott az Észak-atlanti Szerződés Szervezetéhez. A csatlakozás aktusával a kérdésre válaszolók túlnyomó többsége, 86 százaléka ért egyet, míg az ellenzők aránya 14 százalék. A NATO-ba való belépésünket ellenzők elsősorban

az oktatási intézményrendszerből kikerülők, a jelenleg állásban lévők. A NATO-taggá válást leginkább a magasan iskolázott fiatalok támogatják.

A csatlakozás következményeinek megítélése, úgy tűnik, nem ennyire egyértelmű a fiatalok körében.

40. ábra. Hogyan változott Magyarország biztonsága a csatlakozás óta?

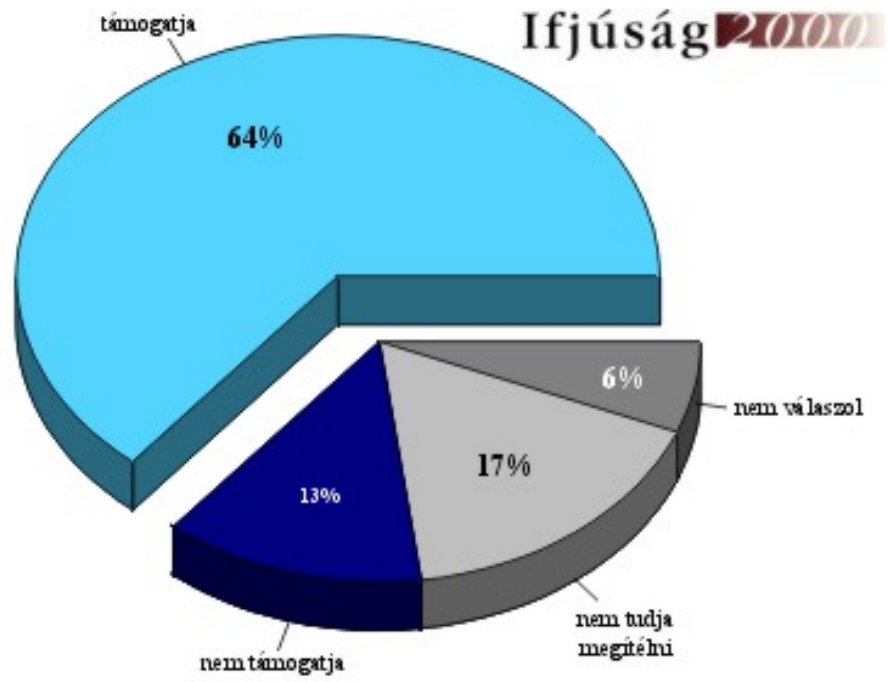
A teljes mintára vetített százalékos megoszlás

A 15–29 éves korosztály kétötöde állítja egyértelműen, hogy az ország biztonsági helyzete javult az elmúlt egy évben. A javuló tendenciát a magasabb iskolázottságú, illetve a jelenleg is az oktatási intézményrendszer közép-, illetve felső szintjén tanuló, budapesti fiatalok vélik felfedezni. Az állásban lévők és a válságrégiókban élők gyakorlatilag nem tapasztalták, hogy az ország védelmi potenciálja javult volna a NATO-csatlakozás, azaz 1999 óta.

Ha a 15–29 éves fiatal még egyszer dönthetne a csatlakozás kérdéséről – úgy tűnik – közel kétharmados arányban továbbra is a NATO-tagság mellett tenné le a voksát. A törésvonal a támogatók és az ellenzők között – mint az a fentiekből kikövetkeztethető – a jelenlegi státus és az iskolázottság mentén húzódik. Az iskolázottabbak, a jelenleg felsőoktatási intézménybe járók egyértelműbben kiállnak a NATO-csatlakozás mellett, mint dolgozó vagy kevésbé iskolázott társaik.

41. ábra. Most hogyan döntene a NATO-csatlakozásról?
A teljes mintára vetített százalékos megoszlás

ÖSSZEFOGLALÁS HELYETT

A kutatás során megkértük a fiatalokat arra, hogy rangsorolják az őket érintő legfontosabb társadalmi–gazdasági folyamatokat, és ellentmondásokat. Így feltettük azt a kérdést, hogy: „Mit tart az ifjúság két legégetőbb problémájának?”

Úgy gondoljuk, hogy e két válaszlehetőség alapján összesített adatok önmagukért beszélnek. A fiatalok által említett társadalmi feszültségek sorát három alapvető társadalmi probléma vezeti: a „munkanélküliség”, a „pénztelenség, alacsony keresetek” és a „lakáshelyzet megoldatlansága”.

Az ifjúságot érintő problémák a rangsorán ugyan lehetne vitatkozni, de a magyar fiatalok problémaérzékenysége nem kérdőjelezhető meg.

42. ábra. Mit tart az ifjúság legégetőbb problémájának?

Két válasz összevont százalékos eredménye

